

Võrtsjärve piirkonna turismistrateegia 2015

Turismimaailm OÜ

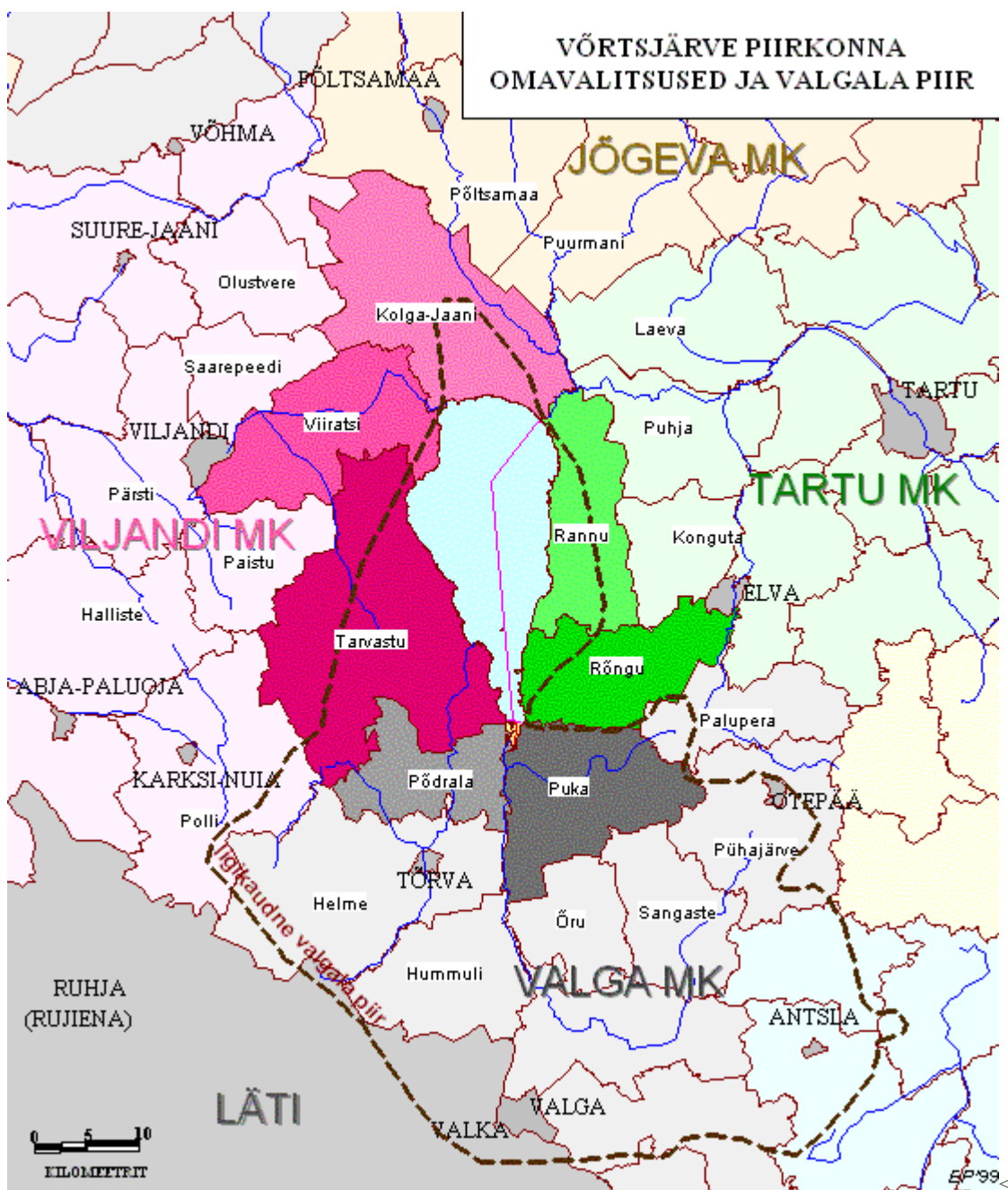
EL Phare CBC 2002 projekt

„Loodus- ja kultuuripärand - säästva turismi edendamise võti Võrtsjärve piirkonnas“

Sisukord

1. Sissejuhatus	4
2. Turismi ja puhkemajanduse hetkeolukord	5
2.1 Turismi ja puhkemajanduse ressursi ja pakkumise kirjeldus	5
2.2 Uuringud	6
2.3 Turud	7
2.4 Arengudokumendid	8
2.5 Ettevalmistusetapi kokkuvõte	8
2.6 SWOT – analüüs	11
3. Turismi ja puhkemajanduse arengu visioon ja eesmärgid	14
3.1. Visioon 2015 ja eesmärgid 2010	14
3.2 Visioonist ja eesmärkidest tulenevad prioriteetsed arenguvaldkonnad	17
4. Tegevused	18
4.1 Tootearendus	18
4.2 Informatsioon ja turundus	27
4.3 Seire	29
4.4 Infrastruktuur	30
4.5 Koostöö ja oskusteabe edendamine	33
4.6 Tegevuskava 2006-2008	35
5. Lisad	40
Lisa 1 Turismi ja puhkemajanduse ressursi ja pakkumise kirjeldus	40
Lisa 2 Uuringud	50
Lisa 3 Turud	59
Lisa 4 Arengudokumendid	64
Lisa 5 Turismi põhitõed	67
Lisa 6 Piirkondliku turismistrateegia vajadus	70

1. Sissejuhatus

Käesolev arengukava koostati Võrtsjärve SA tellimusel 2005. aasta aprillis-septembris Turismimaailm OÜ konsultandi Ain Hinsbergi poolt.

Protsess hõlmas kohapeal olukorraga tutvumist märtsis ja aprillis, uuringute läbiviimist Turismimaailm OÜ konsultantide Toomas Lelovi ja Reilika Lelovi poolt ja taustamaterjalide läbitöötamist aprillis-juunis ning kava kokkukirjutamist ja sidusrühmadega läbiarutamist juulis-augustis ning kogu protsessi kokkuvõtmist septembris.

Käesolev kava seab Võrtsjärve piirkonna visiooniks olla aastaks 2015 Läänemere regioonis tuntud ja siseturul tunnustatud aastaringselt toimiv turismi- ja elukeskkond, aktiivse puhkuse sihtkoht, mis jätkusuutlikult pakub hästi säilinud ja mitmekesiseid looduskoosluseid.

2. Turismi ja puhkemajanduse hetkeolukord

2.1 Turismi ja puhkemajanduse ressursi ja pakkumise kirjeldus

Vaatamisväärsused ja info

Võrtsjärve piirkond paistab “seestpoolt” oluliselt suuremana, ilusamana ja atraktiivsemana, kui väljastpoolt vaadates ehk Võrtsjärve SA andmebaasides on oluliselt rohkem infot, kui turistidele esmaselt kättesaadavates ametlikes turismiandmebaasides. Piirkonna seest ehk altpoolt pärit info valguses jääb mulje, et tegemist on väga rikkaliku vaatamisväärsustepagasi ja erinevate teenustepakkumisega piirkonnaga, mis pole piirkonnaga ise tutvudes sugugi vale mulje.

Alustades aga Võrtsjärvega tutvumist nõ. ülalt ehk riiklikult tasandilt liikudes seejärel regiooni (Lõuna-Eesti) tasandile ja sealt edasi maakondlikule tasandile, on pilt üsna lahja – vähe vaatamisväärsusi – nii kümnekond objekti 7-9 valla peale kokku - ja veidi rohkem (tegelikult erinevalt ootustest üllatavalt palju, iseasi, kas ja kui palju seda pakutavat tegelikult tarbitakse) tarbitavat – 17 teenusepakkujat majutust ja aktiivset puhkust liites - ametlikult olemasolevate teenuste ja toodete kujul.

Üks põhjustest selliste käärides osas on kindlasti seni Võrtsjärve piirkonna käsitlemine “seestpoolt” peamiselt elu- ja puhkemajanduskeskonnana, mida polegi veel turismi mõttes sihtkohana või tõmbekeskusena turundatud.

Teine konks peitub aga probleemides, et suur osa piirkonna “sees” atraktiivseks loetavat (kirikud, mõisad, “mäed”) on pigem kohaliku koduloolise tähendusega (mis juba naabermaakonnas muutub kaugeks ja väheoluliseks) või Eesti loodusressursside mastaabis sugugi mitte eripärane (märgalad, metsad, jõed) või turismiteenuste turul esindatud vaid mõne üksiku üldiselt tuntuma pakkujaga.

2.2 Uuringud

EL Phare CBC 2002 projekt

„Loodus- ja kultuuripärand - säästva turismi edendamise võti Võrtsjärve piirkonnas“

Projekti käigus viidi läbi 5 uuringut – meedia- ja otsingumootorite uuring, võtmeisikute küsitlus, reisifirmade küsitlus, kohalike ettevõtjate küsitlus ja aktiivse puhkuse teenuste pakkujate küsitlus.

Uuringu kokkuvõtteks tuleb tõdeda, et suurimaks puuduseks on info kättesaadavus, mis omakorda loob üldist negatiivset suhtumist. Infopuuduse alla käib ka tõdemus, et enamikule küsitletutest ei seostu Võrtsjärve piirkond pea mitte millegagi. Olukorda ei paranda ka see, et piirkond saab peamist meediakajastust üleriiklikes väljaannetes peamiselt probleemispõhise käsitluse kaudu, mis omakorda mõjutab üldist suhtumist Võrtsjärve negatiivses suunas.

Piirkonna turismialast arengut pärsivad kesine infrastruktuur ning toitlustus- ja majutuskohtade nappus. Arendada tasuks alustuseks peamiselt kolme piirkonda – Valma-Jõesuu, Vehendi ja Väike-Emajõe suue ning luua nendes piirkondades järvepõhiseid turismitooteid (laevasõit, järvel süstad, rannapuhkus jne.).

Piirkond pakub huvi eelkõige siseturistile ning välismaalastest vaid soomlastele ja ehk ka sakslastele. Välismaalaste seas puudub aga aktiivne nõudlus piirkonna vastu ja ka juba tehtud pakkumised on saanud leige vastuvõtu.

Uuringust järeldub, et tuleb pakkuda ise oma turismiinfot Võrtsjärvest kui sihtkohast ja viia see info ise ka vastavate meediateni, vahendajateni ja sihtrühmadeni.

Tuleb viia järve pakkumine mõne olemasoleva ja reisifirmadele sobiva toote kaudu turule Võrtsjärve nime all ning sellise toote tekitamiseks tuleb sisse tuua juba mujal Eesti etableerunud aktiivse puhkuse pakkujad.

2.3 Turud

Kuna valdade tasandil Eestis ametlikku turismistatistikat ei koguta ja analüüsita, siis tuleb Võrtsjärve turgude kirjeldamisel lähtuda viiteliselt vastavate maakondade näitajatest. Kui Viljandi maakonna puhul ilmselt Võrtsjärve valdade ja maakonna keskmise vahel suurt erinevust ei ole, siis Tartumaa puhul mõjutab keskmist väga oluliselt Tartu kui Lõuna-Eesti keskuse eripära ja Valgamaal Otepää kui Eesti aktiivse puhkuse keskuse eripära.

Sise- ja välisturistide jagunemise osas on siseturistide osakaal Valgamaal 80%, Tartumaal 70% ja Viljandimaal 62% andes kolme maakonna keskmiseks ümmarguselt 71%.

Eesti majutusettevõtete statistika alusel moodustavad ööbinute osakaalust vastavad maakonnad (ilma Tartu linnata) umbes 5% - välisturistide osas 2% ja siseturistide osas 13%.

Vaatluse all oleva kolme maakonna lõikes on peamiseks turuks siseturg, millele järgneb selge teisena Soome. Omaette tähtsuselt teise rühma moodustavad Saksamaa ja Rootsi. Tähtsuselt kolmanda rühma moodustavad Venemaa ja Läti.

2.4 Arengudokumendid

Võrtsjärve piirkonna arengukava 2000-2005

Puhkemajanduses aastaks 2005 võetud eesmärkideks võib lugeda järgmiseid:

- Valmis on Võrtsjärve piirkonna üldplaneering;
- Kõik järvest möödasõitjad tunnetavad, et on järve ääres (avatud on vaated järvele);

Töö all ja keskmiselt 2007-2008 realselt täidetavad on:

- Välja on arendatud terviklikud puhkepiirkonnad mitmekesise teenuste struktuuriga. Teenuste osutamine on laienenud suveperioodilt ka teistele aastaegadele;
- Iga tervikliku puhkepiirkonna väljaarendamine toimub detailplaneeringu järgi;
- Järve ääres on ca 6 nõuetele vastavat erinevate funktsioonidega sadamat või randumiskohta;
- Järveäärsed majutus-, randumis- ja supluskohad vastavad euro- ja keskkonnanõuetele. Järvel funktsioneerib päästeteenistus;
- Suplus- ja randumiskohtade juurde viivad heakorrastatud teed, rajatud on piisava mahutavusega parklad, korrastatud on prügimajandus, rajatud ja viidasüsteemiga on varustatud lõkke- ja telkimispaigad ning matkarajad;
- Puhketegevus on laienenud rannaalalt järvele;
- Igas väljaarendatud puhkepiirkonnas on üks eriline "tõmbenumber";
- Võrtsjärvega seonduvalt toimub vähemalt kolm üle-eestiliselt tuntud massiüritust aastas;
- Iga järve äärde suplema tulnud möödasõitja jätab siia vähemalt 100 krooni teenuste tarbimise eest maha;

Ja kõige varem alates 2010 võib lugeda reaalseks:

- Puhkemajanduses on hõivatud ca 200-230 inimest ;
- Võrtsjärv on Tartu jaoks kõige populaarsem puhkepiirkond, mis suveperioodil konkureerib ka Otepäaga;

2.5 Ettevalmistusetapi kokkuvõte

Ettevalmistusetapp tõi selgelt esile kaks faktorit:

1. Turismi arendamine Võrtsjärve piirkonnas on ka lähemas tulevikus eelkõige sotsiaalmajanduslik tööhõivepoliitika, kus puhkemajandusest turismimajandusse liikumise peamine eesmärk pole mitte turismi arendamine turismi pärast, vaid kohalikule elanikkonnale toimetuleku säilitamine ja vastavate võimaluste lisamine turismi arendamise kaudu.
2. Võrtsjärv vajab turismisihtkohana identiteeti ja sisu – vastavalt ettevalmistatud turismiinfot, mida jagatakse aktiivselt Võrtsjärve nime all.

Pikemaks kokkuvõtteks tuleb öelda, et Võrtsjärve piirkond paistab “seestpoolt” atraktiivsemana, kui väljastpoolt vaadates. Alustades aga Võrtsjärvega tutvumist nõ. ülalt ehk riiklikult tasandilt ehk potentsiaalse nõudluse vaatenurgast on pilt üsna lahja.

Üks põhjustest selliste käärides osas on kindlasti selles, et Võrtsjärve piirkonda polegi objektiivsetel põhjustel seni veel turismi mõttes sihtkohana või tõmbekeskusena turundatud.

Teine konks peitub aga probleemis, et suur osa piirkonna “sees” atraktiivseks loetavat on pigem kohaliku tähendusega ja Eesti mastaabis sugugi mitte eripärane või turul esindatud vaid mõne üksiku üldiselt tuntuma pakkujaga.

Üheks suurimaks puuduseks on Võrtsjärvega seotud info kättesaadavus väljaspool piirkonda ehk nõ. turul, mis omakorda loob väljaspool üldist negatiivset suhtumist, seda aga eriti seal, kus küsitlustes selgus, et Võrtsjärve piirkond ei seostu pea mitte millegagi. Seega tuleb pakkuda ise oma turismiinfot Võrtsjärvest kui sihtkohast ja viia see info ise ka vastavate meediateni, vahendajateni ja sihtrühmadeni.

Tuleb viia järve pakkumine mõne olemasoleva ja reisifirmadele sobiva toote kaudu turule Võrtsjärve nime all ning sellise toote tekitamiseks tuleb sisse tuua juba mujal Eesti etableerunud aktiivse puhkuse pakkujad.

Piirkonna turismialast arengut on seni pärssinud peamiselt kesises seisus infrastruktuur ning vajalikul tasemel ning mahuga toitlustus- ja majutuskohtade nappus. Viimase on põhjustanud ilmselt piirkonna sotsiodemograafiline situatsioon, kus ettevõtja kui selline on napp ressurss ning pigem ollakse valmis ettevõtjana midagi tootma või vahendama, kui teenuseid pakkuma.

Senine peamine arendustöö ongi toimunud SA juhtimisel ja abil just infrastruktuuri kallal, mistõttu tuleb viimastel aastatel tänaseni toimunud vaadelda eelkõige ettevalmistusena, et praegu valdavalt puhkemajandusepõhine tegevus järve ääres ja järvel saaks võimaluse infrastruktuuri uue kvaliteedi kaudu konkreetsetes tõmbekeskustes pakkuda kvaliteetset ja uut teenust ning toodet.

Võrtsjärve kui sihtpiirkonna seisukohalt tasuks eelkõige arendada teel puhkemajanduselt turismimajandusele alustuseks peamiselt kolme piirkonda – Valma-Jõesuu, Tamme-Vehendi-Limonoloogijaam ja Pikasilla piirkond ning luua nendes piirkondades eeldused järvepõhiste turismitoodete (laevasõit, järvel süstad, rannapuhkus jne.) pakkumiseks.

Samas regiooni ja maakondade tasandilt vaadeldes peetakse peamiseks arengualaks mitte Võrtsjärve, vaid Peipsi-Emajõgi-Võrtsjärv-Väike-Emajõgi kooslust.

Ettevõtja kui teenuse pakkuja tuleb aga ilmselt sisse importida, et kohalik elanik õpiks vastavaid teenuseid pakkuma ning oleks ehk seejärel valmis juba omal käel “turule minema”.

Turgude osas saab fookus Võrtsjärvel kui sihtkohal olla tänase seisuga ilmselt ainult siseturul, muude turgude jaoks on Võrtsjärv ennekõike osa Lõuna-Eesti “tuurist”.

Siseturg aga ei tähenda praeguse puhkajasegmendi juurde jäämist, vaid aktiivsemat suuremate linnade valgekraede (ja nende raha) toomist järve piirkonda aktiivset puhkust tarbima.

2.6 SWOT – analüüs

Tugevused

- Paiknemine aktiivses turismiregioonis (Lõuna-Eestis)
- Mitmekesised säilinud ja saastamata looduslikud kooslused
- Stressivaba keskkond, massiturismi puudumine ja privaatsuse olemasolu
- Üle Eesti tuntud kaubamärk
- Aktiivse puhkuse võimalusterohkus
- Maailma turismitrendide suund sarnane Võrtsjärve piirkonna pakkumisega

Nõrkused

- Arvestatavate turismiatraktsioonide puudus (peale järve enda)
- Turismiteenusepakkujate nappus
- Kvalifitseeritud tööjõu nappus turismiettevõtetes (hooajalisus, voolavus)
- Turismiettevõtete statistika puudulikkus
- Teeninduse kvaliteedi ebaühtlus
- Turismitoodete müügiideede ja -oskuste nappus
- Majutus- ja toitlustuskohtade vähene mahutavus ning madal tase
- Investeeringukapitali (eelkõige omavahendite) vähesus piirkonna turismis
- Piirkonna üldine majanduslik mahajäämus
- Viidainfo puudulikkus (skeemid, infomärgid ja -viidad, sildid)
- Turismiinfo vähesus
- Viljandi-Tartu maantee nõrkus turismiteena
- Nõudlus ei seosta järvest kaugemal olevaid Võrtsjärvega piirnevates valdades paiknevaid teenuseid ja vaatamisväärsusi Võrtsjärvega

Võimalused

- Limnoloogijaamas külastuskeskuse avamine
- Koostöö Lõuna-Eesti Turismi SA ja Emajõe Jõeriigiga
- Tartu-Viljandi-Valga linnastute vahele jääva piirkonna ametlikuks puhketsooniks pürgimine koostöös vastavate linnadega
- Välis- ja siseturistide vaba aja mahu suurenemine ja territoriaalse mobiilsuse kasv loob eeldused Võrtsjärve sidumiseks Tartu, Viljandi ja Valgaga
- Riiklikus turismipoliitikas Viljandi-Tartu turismiteega tegelemine
- Loodus ja puhas keskkond muutub üha olulisemaks turismitoote komponendiks ning reisi sihtkoha valiku mõjuriks
- Üha olulisemaks muutub aktiivne puhkus (matkamine, rattasõit, purjelauasõit, orienteerumine, suusatamine jms) ja vastavate võimaluste olemasolu sihtkohas;
- Turismiinfo kättesaadavus interneti vahendusel ja võimalus majutuskohade broneerimiseks ja muude teenuste ettetellimiseks;
- Kevad-, sügis- ja talvehooaja pakkumise väljatöötamine ja turule viimine;
- Paari-kolme olulise kultuuriürituse korraldamine suvel (igas kuus üks) ning selle kaudu piirkonna identiteedi tutvustamine;
- Looduslike eelduste parem ärakasutamine (pakkumise hajutamine)
- Riiklike ja eurovahendite aktiivsem ja koordineeritud kasutamine turismi arendamisel
- Turismiinfo laiendamine Viljandi-Tartu suuna maanteedele

Ohud

- Võrtsjärve piirkonna kõrvalejäämine Lõuna-Eesti turismiarendust
- Riiklike poliitikate (regionaal-, välis- ja kutsehariduspoliitika, ettevõtlustoetus jne.) heitlikkus
- Noorte, ettevõtlike ja haritute väljaränne
- Turismi rolli piirkonna arengus teadvustatakse ainult formaalselt ja ressursipõhiselt

- Turismitoodete omapära nivelleerumine (eurostandardiseerumine) kombineerituna madala kvaliteediga
- Piirkonna negatiivne turismimaine seoses väljareklaamitud teenuse mittevastavusega tegelikult pakutavale
- Piirkonna turismialase arengu koordineerimatusest tingitud ressursside ja tegevuste killustatus
- Turism annab kohalikele inimestele tööd, kuid kasum läheb piirkonnast välja ning keskkonnariskid jäävad kohalike kanda
- Keskkonna taluvusvõime ületamine enamkülastatavates kohtades
- Eramaadega seotud piirangud

3. Turismi ja puhkemajanduse arengu visioon ja eesmärgid

3.1. Visioon ja eesmärgid

Visioon 2015

**Võrtsjärve piirkond on
siseturul tunnustatud ja
Läänemere regioonis tuntud
aastaringselt toimiv
turismi-, puhkemajanduse- ja elukeskkond,
aktiivse puhkuse sihtkoht,
Eesti siseveeturismi keskus,
mis jätkusuutlikult pakub
hästi säilinud ja mitmekesiseid looduskoosluseid.**

Eesmärgid 2010

Piirkonna puhkemajandus- ja turismipoliitikas:

1. Puhkemajanduse ja turismi töökohtade arvu kasv 10% aastas;
2. Piirkonnas külastajate ja turistide poolt tehtavate kulutuste kasv 10% aastas;
3. Ööbivate siseturistide arvu kasv 10% aastas;
4. Ööbivate välisturistide arvu kasv 5 % aastas;
5. Pakutavate turismiteenuste ja toodete arvu kasv 5% aastas;
6. Võrtsjärve piirkonna kui ühtse sihtkoht-regiooni tekitamine ja pakkumine;
7. Puhkemajanduse infrastruktuuri parandamise ja tootearenduse kaudu turismimajandusse liikumine rõhuga kolmel suuremal tõmbepiirkonnal;
8. Eesti siseveeturismi keskuse staatuse saavutamine;
9. Riikliku keskkonna, regionaal- ja turismipoliitika mõjutamine Võrtsjärvele vajalike otsuste suunas – veetaseme tõstmine, navigatsioonitingimuste parandamine ja siseveeturismi arendamisele eurovahendite tagamine;

Piirkonna majanduspoliitikas:

- ★ arengu tõhustamine ja viimine Lõuna-Eesti regiooni keskmisele tasemele;
- ★ lisasissetulekuallikate ja uute töökohtade loomine ning olemasolevate töökohtade säilitamine;
- ★ majanduse mitmekesistamine ja ümberstruktureerimine põllumajanduselt, kalanduselt ja metsanduselt teenindussektori suunas;
- ★ kohalike eelarvetulude suurendamine, investeringute meelitamine piirkonda väljastpoolt.

Piirkonna sotsiaalpoliitikas:

- ★ üldise elukeskkonna ja -kvaliteedi parandamine;
- ★ toimetulekuvõimaluste lisamine suurtest tõmbekeskustest väljaspool;
- ★ kohaliku initsiatiivi kui arengut käivitava faktori esiletoomine ja toetamine;

- ★ paremate puhkamistingimuste loomine kohalikele elanikele;
- ★ maakondade ääremaa staatusest tuleneva sotsiaalse depressiooni vähendamine.

Piirkonna keskkonnapoliitikas

- ★ keskkonda mõjutava tegevuse kavandamisel säästva arengu põhimõtetest lähtumine;
- ★ olemasolevate loodusväärtuste aktiivne säilitamine – säästev rakendus turismielamuse loomisel looduskeskkonnas;
- ★ Võrtsjärve piirkonna kui säästva arengu ja aktiivse puhkuse positiivse koosmõju näidispiirkonna arendamine;
- ★ Võrtsjärve loodusväärtuste aktiivsem eksponeerimine (külastuskeskus);

Piirkonna pärandipoliitikas:

- ★ kultuuriväärtuste aktiivne säilitamine – säästev rakendus turismielamuse loomisel kultuurikeskkonnas;
- ★ ajaloo- ja kultuuripärandi eksponeerimine;
- ★ atraktiivsete kultuurisündmuste tekitamine ja traditsiooniks muutumine.

Piirkonna arengu- ja administratiivpoliitikas:

- ★ Tagada toimiv planeerimis-otsustus-rakendusahel nõudlus-ettevõtja-KOV-maakondriik;
- ★ Piirkondlike koostööprojektide algatamine ja läbiviimine;
- ★ Maakondade suurema arengupanuse toomine Võrtsjärve äärde.

3.2 Visioonist ja eesmärkidest tulenevad prioriteetsed arenguvaldkonnad

1. Tootearendus

- Paketeerimine koostöös Tartu ja Viljandi hotellidega
- Paketeerimine koostöös aktiivse puhkuse pakkujatega
- Väike-Emajõgi-Võrtsjärv-Emajõgi veeturism.

2. Informatsioon ja turundus

- Võrtsjärv kui (Eesti siseveeturismi) sihtkoht
- Positiivse uudise "ülespumpamine"
- Tutvumisreisid

3. Seire

- Küllastajate ja turistide kokkulugemine
- Küllastajate ja turistide küsitlemine
- Töökohtade kokkulugemine

4. Infrastruktuur

- 3 keskust
- Viidamajandus ja Tour de Võrtsjärv marsruut
- Järve suubuvate jõgede navigeeritavaks muutmine

4. Tegevused

4.1 Tootarendus

4.1.1 Paketeerimine koostöös Tartu ja Viljandi hotellidega

Koostatakse paketid koostöös Tartu ja Viljandi hotellidega, mille komponentidena pakutakse koos majutusega vastates hotellides transporditeenust järve äärde (koos võimaliku ekskursioonikomponendiga) ning järvega seotud teenuseid.

Pilootpakkumine avatakse suvehooajaga 2006, kusjuures pilootpakette tutvustatakse messil Tourest 2006 ja meediale koos vastava tutvumisreisiga mai teises pooles.

Paketid jagunevad:

- ★ Järvepaketid (pääsuga järvele)

Näiteks transfeer, kanuuga järve saabumine kas Pikasilla või Jõesuu kaudu (1,5 tundi), lõuna, järvemuseumiga tutvumine (1 tund), kalega järvel (1,5 tundi), eine, transfeer.

- ★ Matkapaketid

Näiteks transfeer, kanuumatk Õhnel või Väiksel-Emajõel (1,5 tundi), lõuna, järvemuseumiga tutvumine (1 tund), jalgrattamatk (1,5 tundi), eine, transfeer.

- ★ Pärandipaketid

Näiteks transfeer, Lääne-Võrtsjärve vaatamisväärsused, lõuna, järvemuseumiga tutvumine (1 tund), Ida-Võrtsjärve vaatamisväärsused, transfeer.

Pakette pakutakse ainult eelmisel päeval tehtud broneeringute põhjal, kusjuures eeldatakse kulude kokkuhoiu huvides, et nii Tartust kui Viljandist on võimalik kasutada kõigi hotellide peale ühte transfeeritransporti järve piirkonda ja tagasi.

Paketi ajaline kestvus on 8 tundi – hotellist transfeer algusega kell 10 ja tagasi hotelli saabumine kell 18. Arvestades transfeeri peale kokku päevas 2 tundi, jääb nii teenuste pakkumiseks kohapeal 6 tundi koos lõuna- ja eine(te)pausidega.

4.1.2 Paketeerimine koostöös aktiivse puhkuse pakkujatega

Koostatakse paketid koostöös Eesti turul aktiivsete aktiivse puhkuse pakkujatega, mille komponentidena pakutakse koos majutusega Võrtsjärve piirkonnas ja Tartus ning Viljandis järvega seotud aktiivse puhkuse teenuseid.

Pilootpakkumine avatakse suvehooajaga 2006, kusjuures pilootpakette tutvustatakse messil Tourest 2006 ja meediale koos vastava tutvumisreisiga mai teises pooles.

Paketid koosnevad peamiselt erinevatest matkadest – jalgratta, kanuuga või jalgsi – ning pakutakse ka kombimatkapakette, kus kliendil on võimalus päeva erinevad pooled sisustada kahe erineva matkaga.

Pakette pakutakse ainult eelmisel päeval tehtud broneeringute põhjal.

⇒ Veeturismi teenused ja tooted vt. allpool

⇒ Matkad

- ★ Jalgrattamatkad

Kahte tüüpi – Tour de Võrtsjärv ehk kahepäevane ring ümber järve või päevased matkad väljavalitud piirkondlikul marsruudil (ida, põhi, lääs, lõuna).

- ★ Jalgsimatkad

Põhiline matkamarsruut on Tamme paljand-Limonoloogiajaam, kuid koostatakse ka piirkondlikud matkamarsruudid (ida, põhi, lääs, lõuna).

- ★ Suusamatkad

Korraldatakse talvel üle järve ainult koos pädeva saatjaga ja valgel ajal.

- ★ Ratsamatkad

Koostöös järvepiirkonna ja Võrtsjärve maakondade ratsaturismiettevõtjatega koostatakse ja valmistatakse ette vähemalt üks järveäärne ratsamatkade marsruut.

- ★ Marja- ja seeneretkematkad

Sügisese hooajapikendusena korraldatakse marja- ja seeneretkematkasid ainult koos pädeva saatjaga.

★ Ravimtaimematkad

Korraldatakse Võrtsjärve piirkonnas kasvavate ravimtaimedega tutvumise ja vastavate taimede korjamise ning töötlemise ja kasutamise seotud matku.

★ Loodus ärkab-matkad

Kevadise hooajapikendusena korraldatakse looduse ärkamist kajastavaid matkasid ainult koos pädeva saatjaga.

★ Fotomatkad

Kevadise ja sügisese hooajapikendusena korraldatakse fotomatkasid ainult koos pädeva saatjaga ja loodusfotograafiga.

⇒ Jääturismi teenused ja tooted (alates 2006/2007 talvest)

★ Soome kelgu safarid

Korraldatakse talvel üle järve ainult koos pädeva saatjaga ja valgel ajal.

★ Suusamatkad

Korraldatakse talvel üle järve ainult koos pädeva saatjaga ja valgel ajal.

★ Uisumatkad

Korraldatakse talvel üle järve ainult koos pädeva saatjaga ja valgel ajal.

★ Jäägolf

Korraldatakse talvel järvel ainult koos pädeva saatjaga ja valgel ajal.

★ Jääalune kalapüük

Korraldatakse talvel järvel ainult koos pädeva saatjaga ja valgel ajal.

4.1.3 Väike-Emajõgi-Võrtsjärv-Emajõgi veeturism

Koostatakse siseveeturismimarsruut Väike-Emajõgi (Jõgeveste) – Võrtsjärv - Emajõgi (Jõesuu) koos vastava akvatooriumi navigeeritavuse tagamisega erinevate veetranspordivahenditega turismiteenuste raames liikumiseks.

⇒ Veeturismi teenused ja tooted

- ★ Renditavad jõe- ja järvepargased

Renditavad jõe- ja järvepargased (houseboat, barge,) on põhimõtteliselt 50-90 hj mootoriga varustatud ujuvad suvilad 4-8 inimesele, milliseid Euroopas on edukalt kasutatud reeglina kas nädalavahetuseks või nädalaks välja üürides.

- ★ Parvsaun

Järvele viidav renditav ujuvsaun.

- ★ Kanuumatkad jõgedel

Õhne jõel Suislepast järveni, Väike-Emajõel Jõgevestest järveni.

Koostöös Alam-Pedja looduskaitsealaga avatakse siseveeturismimarsruudid põhja suunas Pedja ja ka Põltsamaa jõgede kaudu.

- ★ Süstamatkad järvel

Pikasilla-Pähklisaar-Pikasilla, Limnoloogiajaam-Tamme, Õhne suue-Tondisaar-Õhne suue, Tännassilma-Jõesuu

- ★ Kale, lodi, uisk, haabjas, kirkkovene, jne.

Läänemere regiooni siseveetranspordipärandi elustamine kale järel järgmiste analoogsete aluste ehitamisega ja rakendamisega

- ★ Kalapüük

Suurte teede läheduses paiknevate puhkekohtade juures Jõesuus ja Pikasillas pakutakse käsiõngitsemise teenust.

Nii põhjas, lõunas, idas kui läänes on vähemalt üks järvele paadiga kalastusretki korraldav ettevõtja.

Korraldatakse koos kutseliste kaluritega järvel toimuva traditsioonilise kalapüügiga (võrgud, noodad, põhjaõnged) tutvumist.

4.1.4 Majutus

⇒ Telkimisplatsid, puhkekülad ja karavanipargid

- ★ Jõesuu - telkimisplats ja karavanipark
- ★ Pikasilla - telkimisplats, puhkeküla ja karavanipark
- ★ Trepimäe - telkimisplats

⇒ Puhkemajad

- ★ Privaatsemat ja kõrgema kvaliteediga puhkust pakkuvad kõigi mugavustega suvilad, mille arhitektuuris ja ehituses arvestatakse kohalikku eripära ning kasutatakse materjale loomaks omalaadse ökoasumi.

4.1.5 Ürituste korraldamine

⇒ Võrtsjärve tippüritus

- ★ Võrtsjärve tippürituse ideekonkursi läbiviimine eesmärgiga korraldada pilootüritus 2006 ja esimene täies mahus üritus 2007.
- ★ Tippüritus võiks roteerida ümber järve näiteks maakondlikkuse põhimõttel.

⇒ Mastaapsete ja piirkonna maine suhtes oluliste ürituste korraldamise toetamine

- ★ Koostatakse iga-aastane piirkonna nõ. ametlike ürituste kalender põhimõttel, et piirkonna ametliku ürituse staatuse ja toetuse

saamiseks peab olema ürituse korraldaja esitanud oma ürituse üldise kava kooskõlastuseks koos vastava korraldamise toimumisajaga aasta enne ürituse toimumist ning detailse kava pool aastat enne ürituse toimumist.

- ★ Piirkonna poolt korraldatakse iga-aastase nõ. ametlike ürituste kalendri koostamiseks töötuba ürituste korraldajatega põhimõttel, et 2006. aasta kalender selgub 2005. aasta sügisel, 2007. aasta kalender 2006. aasta suvel jne. ehk siis pool aastat enne vastava kalendriaasta algust.
- ★ Piirkonna ametlike ürituste kalender koostatakse põhimõttel, et suure hulga liiga lokaalsete ürituste asemel on eesmärgiks pigem vähem, kuid suuremaid üritusi – igal vallal üks korralik üritus, mis ühtlasi toetavad ka piirkonna turismi ja puhkemajanduse profiili osana piirkonna mainesõnumist.
- ★ Ajalises formaadis on oluline lähtuda ürituste hajutatuse põhimõttest ning lähtudes Eesti mastaabis oluliste samalaadsete ürituste kalendrist vältimaks sama sihtrühma pärast konkureerimist samal ajal mujal toimuvate üritustega.
- ★ Näiteks 2006. aasta kalendri kokkupanemist võiks alustada mai-september formaadist võttes arvesse, et nädalavahetusi on sellel perioodil 21 ning ajavahemikku jaanipäevast augusti alguseni peaks planeerima ainult väga kõrge profiiliga üritusi (kui üldse), kuna see on vastaval turul kõige konkurentsitihedam periood.
- ★ Tasub mõelda ka aastase üritustekalendri ülesehitamisele kogu piirkonna peale proovides jagada igale osalevale vallale eesõiguse korraldada just tema spetsiifikale vastavaid üritusi.

⇒ Maineüritused igal aastaajal (Võrtsjärve nime all) – talvel suusa- või uisumatk, suvel kanuumatk, sügisel jalgrattamatk, kevadel matk;

- ★ Maineüritustena tuleb käsitleda iga hooaja kohta ühte aktiivse puhkuse/seiklusspordi ja muu valdkonna üritust.

- ★ Maineürituse nimes peab kajastuma Võrtsjärve nimi.
- ★ Maineüritusi peaks käsitlema mitte üksikute ja korraldajatest sõltuvate hajaettevõtmistena, vaid erinevatest üritustest koosneva mitmiküritusena, mille raames korraldajad on eelkõige valla koostööpartnerid, kes seotud pikemaajalise lepinguga, mitte vaid ürituse toimumise kohaks.
- ★ Maineürituste äriidee lähtekohaks peaks olema vastava sponsori turundusüritus, mitte osalustasu või piletite pealt teenimine.

⇒ Üks rahvusvaheline seiklusspordi (jalgratas, jooks, ujumine, kanuu) võistlus aastas;

- ★ Rahvusvaheline seiklusspordi üritus korraldatakse igal aastal koostöös spordivahendite tootja/maaletoojaga – näiteks Võrtsjärve Salomon X-Cup.
- ★ Ürituse toimumisaeg fikseeritakse vähemalt kolmeks aastaks.
- ★ Ürituse suvisele formaadile tuuakse teisel toimumisaastal juurde talvine formaat (suusk, pikamaauisk, lumeräätsamatk).

⇒ Suvelavastus koostöös Viljandi ja Tartu teatritega – igal suvel erinev teater erinevas kohas;

- ★ Suvelavastuste võimalikud teemad:
  - Viisk läks Tartust Viljandi
  - Kuldrannake
  - Barbara von Tiesenhusen
  - Lendav järv
  - Järve salamärgid
  - Näkilugu

⇒ Rahvusvahelise siseveeturismifoorumi korraldamine

- ★ Foorum korraldatakse koostöös EAS TAK, MTÜ Eesti Maaturism, Lõuna-Eesti Turismi SA ja Eesti Seiklusturismi Ühendusega. Foorumist kujundatakse aastaks 2008 välja Läänemere regiooni vastava valdkonna tippündmus, mis on ühtlasi kandev üritus Eesti kui turismisihtkoha ametlikus turunduses.
- ★ Foorumi otseseks eesmärgiks on siseveeturismi valdkonna arenguvõimaluste ja –probleemide arutamine aktiivse puhkuse asjaliste seltskonnas.
- ★ Foorumi kaudseks eesmärgiks on nii Eesti kui ka Võrtsjärve vastavate võimaluste ja pakkumise tutvustamine rahvusvahelisele turismiüldsusele, -meediale ja –turule.
- ★ Foorum toimub 3 päeva formaadis - 1. päev konverents, 2. päev Võrtsjärve ja Emajõgedega tutvumine, 3. päev töötod.
- ★ Foorumi territoriaalseks formaadiks on erinevatel aastatel 2006 Eesti, 2007 Baltimaad, 2008 Läänemere regioon.

4.1.6 Päranditurism

⇒ Võrtsjärve pärand

Järvega seotud legendid annavad võimaluse järve külastuskeskkonna elavdamiseks teeääraste puhkekohtade juurde vastavaid väikevorme – järve pärandit lahtiseletavaid stende ja legendidega seotud puuslikke (kohalike meistrite tehtud puukujud tegelaskujudest)

- ★ Lendav järv
- ★ Järve salamärgid
- ★ Näkid
- ★ Floora
- ★ Fauna

- ★ Võrtsjärve *illuminati* (persoonid)
- ★ Kohalikud rahvakalendriga seotud sündmused

⇒ Võrtsjärve *illuminati*

Võrtsjärve piirkonnaga seotud kuulsaimate tegelaste eksponeerimine osana järve külastuskeskkonnast.

- ★ Puuslikud koos infostendidega
- ★ Persoonüritused

⇒ Maali- ja fotolaagrid

Alustatakse suviste nädalavahetuste maali- ja fotolaagritega looduskaunite vaadetega kohtades kaasates võimaluste piires tuntud loodusfotograafe ja maalikunstnikke

⇒ Võrtsjärve menüü

Koostatakse Võrtsjärve menüü – loetelu ja retseptid järvega seotud roogadest, mida saaksid pakkuda peale järve piirkonna toitlustusasutuste ka Tartu ja Viljandi restoranid.

⇒ Pilliroo rakendus

Pilliroost tuleb luua probleemi asemel järve külastuskeskkonna iseloomulik resurss igal võimalusel rakendades pilliroogu ehitus- ja kujundusmaterjalina näidates pilliroo kasulikku rakendust.

⇒ Suveniirid

Viiakse läbi eraldi piirkonna käsitööedenduse ja suveniiritootmise projekt. Korraldatakse igal teisel aastal turismisuveniiri konkurss, mille võitjatööst tellitakse tiraazh Võrtsjärve turundusmeenena kasutamiseks. Kolm esimest kohta saavutanud tööd saavad aastaks õiguse kasutada Võrtsjärve ametliku suveniiri tiitlit.

4.1.7 Linnuvaatlusturism

Pakutakse organiseeritud linnuvaatlusturismi Rannu piirkonnas koos vastava infrastruktuuri väljaarendamisega (linnuvaatlustorn).

4.2 Informatsioon ja turundus

4.2.1 Võrtsjärv kui (Eesti siseveeturismi) sihtkoht

Võrtsjärve piirkond positsioneeritakse turismisihtkohana nii turismiturul kui turismipoliitikas Eesti siseveeturismi keskusena osana laiemast kooslusest Väike-Emajõgi – Võrtsjärv – Emajõgi – Peipsi järv.

4.2.2 Positiivse uudise ”ülespumpamine”

Sihipäraselt ja regulaarselt (kevadest sügiseni korra kuus, talvel vähemalt korra kvartalis) koostatakse Võrtsjärve piirkonna kohta positiivseid arenguid rõhutavaid uudiseid, mida pakutakse üleriiklikku meediasse nii otse kui ka kohalike ajalehtede kaudu.

4.2.3 Tutvumisreisid

Korraldatakse regulaarselt (igale sihtrühmale korra aastas) Võrtsjärve piirkonda tutvumisreise meediale, turismisektorile ja regionaalpoliitika sfääris töötajatele.

4.2.4 Turundus

⇒ Turud

Võrtsjärve kaheks peamiseks turuks on siseturg ja Soome. Teisejärgulised turud on Saksamaa ja Rootsi. Tähtsuselt kolmanda rühma moodustavad Venemaa ja Läti. Kõikidel turgudel peale siseturu on Võrtsjärvel praegu vara teha omaette turundust, sest kaduvväike on see osa turust, mida huvitab just Võrtsjärv ning enamiku sattumine Võrtsjärve äärde on seotud Lõuna-Eesti külastamisega. Seega tuleb turunduses olla koos Lõuna-Eesti ja võimalusel luua välisturgudele suunatud turunduskoostöö Võrtsjärv-Emajõgi-Peipsi formaadis – ka viimane võiks olla omaette turundusteemana Lõuna-Eesti turunduses.

⇒ Turundustegevused

Võrtsjärve turundatakse turundusmaterjalide, tutvumisreiside, meedia ja messide abil.

Muud meetmed kirjeldatakse mujal, messidest on kõige olulisemad kaks – Tourest siseturuga töötamiseks ja Matka Soome turuga töötamiseks. Tourestil peaks olema Võrtsjärv väljas kas omaette sihtkohana või Võrtsjärv-Emajõgi-Peipsi formaadis kas omaette või Lõuna-Eesti raames osana.

Matkal osalemisel piirdatakse Lõuna-Eesti ständil osalemisega.

⇒ Turundusmaterjalid

Peamiseks turundusmaterjalideks on kodulehekülg, millele tuleks luua eraldi allehekülg “Turism”, mis oleks peale eesti keele saadaval esialgu ka inglise ja soome keeltes ja hiljem ka vene, saksa ja rootsi keeltes.

Kodulehekülg on allalaetav ka omaette .pdf versiooni virtuaalse trükisena, mis oleks väljaprintituna 2 kaheküljelist A4 lk – 1 lk kaart, 1 lk üldkirjeldus, 1 lk vaatamisväärsused, 1 lk turismiteenused.

Võrtsjärve peamiseks turismitrükiseks on eelmainitud virtuaalse trükise nn. laiendatud variant – st. samad lk-d nagu .pdf-is + 2 lk fotodega.

Trükised on saadaval eesti, inglise ja soome keeltes.

⇒ “Koolid järvele!” koostööprojekt RMK ja Tartu-Valga-Viljandi koolidega (Võrtsu Viidik)

- ★ Koolidele vastava “Võrtsjärve töövihiku” ettevalmistamine ja saatmine koostöös RMK-ga
- ★ Turismitudengid “müüma” Võrtsjärve koolidesse “Võrtsjärve töövihiku” viktoriini formaadis (võitnud klassile tasuta Võrtsjärve ekskursioon RMK-lt, teine ja kolmas koht tasuta sissepääs järvemuseumisse)
- ★ Kooliõpetajatele ja esindajatele näidisekskursiooni korraldamine

4.3 Seire

4.3.1 Külastajate ja turistide kokkulugemine

Koostöös Võrtsjärve maakondades töötavate turismikoolidega käivitatakse regulaarne statistika kogumine (külastajate ja turistide kokkulugemine).

- ★ 2006 suvel nädalavahetustel piloot
- ★ 2007 kogu suvi
- ★ 2008 aastaringne piloot nädalavahetustel + kogu suvi

4.3.2 Külastajate ja turistide küsitlemine

Koostöös Võrtsjärve maakondades töötavate turismikoolidega käivitatakse regulaarne külastajate ja turistide küsitlemine.

- ★ 2006 suvel nädalavahetustel piloot
- ★ 2007 kogu suvi
- ★ 2008 aastaringne piloot nädalavahetustel + kogu suvi

4.3.3 Töökohtade kokkulugemine

Koostöös Võrtsjärve maakondades töötavate turismikoolidega käivitatakse regulaarne turismiga seotud töökohtade statistika kogumine.

- ★ 2006 piloot telefonitsi
- ★ 2007 ja 2008 täies mahus kohapeal küsitledes

4.4 Infrastruktuur

4.4.1 3 "keskust"

Turismiks vajaliku infrastruktuuri väljaarendamisel keskendutakse peamiselt kolme "keskuse" – Jõesuu, Pikasilla ja Limnoloogia-Tamme – väljaarendamisele, millele lisaks toetab Valma (käsitletav arengus koos Jõesuuga tervikuna) järve ümbritseva koosluse tekkimist.

⇒ Puhkealadel regulaarse hoolduse ja korrastatuse tagamine

⇒ Puhkemajanduse infrastruktuuri väljaarendamine

- ★ Parklad (suvel igapäevase tasulise valvega, kevadel ja sügisel nädalavahetustel) rajamine.
- ★ Parklate juurde kuivkäimlate, varikatusega piknikukohtade ja grillimiskohtade rajamine.
- ★ Randadesse heakorrastatud supelranna (riietumiskabiinide ja kuivkäimlatega) rajamine.

4.4.2 Viidamajandus ja Tour de Võrtsjärv marsruut

Võrtsjärve peamised vaatamisväärsused ja turismiteenused viidastatakse suuremate maateede pealt, suuremate teede ristmikele püstitatakse turismiinfoskeemid ning kõige olulisematest vaatamisväärsustest koostatakse järve ümbritsev Tour de Võrtsjärv marsruut.

Tour de Võrtsjärv: maanteed 52, 47 ja 48 + Mustla-Valma otseühendus ?

⇒ Loodus- ja kultuuriväärtuste tähistamine standardile vastavate viitadega (pruunid turismiobjektide viidad)

- ★ Esimene etapp 2006 – Tour de Võrtsjärv viidad

- ★ Teine etapp 2007 – Ülejäänud objektide viidad
- ★ Kolmas etapp 2008 – Kõikide objektide juurde infostendid

⇒ Info viimine suurtele maanteedele

- ★ Esimene etapp 2006 – infoskeemide püstitamine
- ★ Teine etapp 2007-2008 – infoskeemide juurde vastavate Võrtsjärvele representatiivsete puhkekohtade (suurelt teelt mahasõitu võimaldavate ”taskute” - väljaehitamine.

⇒ Võrtsjärve infostendid

- ★ Võrtsjärve infostendid paigaldatakse kõigi Võrtsjärve teenindusasutuste juured (kaubandus, toidlustus, majutus, turismiteenused) - 2007

4.4.3 Järve suubuvate jõgede navigeeritavaks muutmine

Järve suubuvad jõed muudetakse navigeeritavaks – Väike-Emajõgi suuremate mootoraluste jaoks ning Öhne (Suislepast järveni) ja Tänassilma.

Vastavalt peaks uurima võimalusi siseveeturismimarsruutide avamiseks põhja suunas eelkõige Pedja ja Põltsamaa jõgede kaudu.

4.4.4 Limnoloogiajaama baasil Võrtsjärve Külustuskeskuse väljaarendamine

⇒ Külustuskeskus (*visitor centre, interpretation centre*)

- ★ Külustuskeskus kogub ja korrastab informatsiooni puhkemajandusteenuste ja nende osutamise ning huviväärsuste ja sündmuste kohta oma objekti territooriumil ja edastab selle külastajatele ning muudele vastavast infost huvitatud isikutele.

- ★ Külustuskeskuse oluliseks elemendiks on väikealuste sadam arendatuna praeguse Limnoloogiajaama sadama baasil viimase laiendamise kaudu.

⇒ Valmasse Järvepark - kaluriküla teemapark

- ★ Valmasse Valma mehe muusemi juurde luua Järvepark – kaluriküla teemapark.

4.4.5 Matkaradade rajamine ja aktiivse puhkuse teenuste arendamine

⇒ Matkaradade rajamine

- ★ Jalgratta- ja matkaradade rajamine ja tähistamine ning vastava info kandmine Võrtsjärve kodulehele ja trükistesse
- ★ RMK kaasamine järve piirkonnas matkaradade rajamisse

4.4.6 Looduskaitsemeetmete rakendamine, roheline võrgustiku väljaarendamine

⇒ Söötis maade niitmise toetamine ja poollooduslike koosluste hoolduse (niitmine, võsaraie) toetamine

4.4.7 Linnuvaatlusinfrastruktuuri väljaarendamine

⇒ Rannus püstitatakse linnuvaatlustorn organiseeritud linnuvaatlusturismi pakkumiseks.

⇒ Torni juures on stend informatsiooniga piirkonnas näha olevate lindude kohta.

4.5 Koostöö ja oskusteabe edendamine

4.5.1 Võrtsjärve SA

- Võrtsjärve ühine investeerimisprojekt Struktuurifondide Piirkondade konkurentsivõime tugevdamise programmi raames, mille tegevusteks on Võrtsjärve aktiivse puhkuse võimaluste mitmekesistamine, puhkeotstarbeliste väikerajatiste väljaarendamine ja heakorrastamine, puhke- ja turismiobjektide tugiinfrastruktuuri väljaarendamine, piirkonnaspetsiifiliste regulaarürituste käivitamine, endiste militaar- ja tööstusobjektide taaskasutusele võtmine uutes funktsioonides.
- Korraldatakse iga-aastane Võrtsjärve turismifoorum, mis igal aastal toimub erinevas vallas.

4.5.2 Koostöö turismikoolidega

- ★ Võrtsjärve piirkonnast saab turismitudengite praktikabaas
- ★ Igal aastal igas Eesti turismikoolis tehakse üks diplomitöö Võrtsjärve teemal

4.5.3 Rahvusvaheline koostöö

- ★ Võrtsjärve – Emajõe – Peipsi turismiasjaliste rahvusvahelised koostööprojektid Soom, Läti ja Venemaa partneritega INTERREG III formaadis

4.5.4 Koolitused

- ★ Koostatakse Võrtsjärve – Emajõe – Peipsi turismiasjaliste ühiste iga-aastaste tootearenduse, turunduse ja teeninduskvaliteedi koolituste kava koos väljasõiduga kas Põhja- või Lääne-Eestisse (benchmarking) ja hiljem ka Põhja-Lätti (Vidzeme) ja Lõuna-Soome.

4.5.5 Alam-Pedja looduskaitseala

- ★ Koostöös Alam-Pedja looduskaitsealaga avatakse siseveeturismimarsruudid põhja suunas Pedja ja Põltsamaa jõgede kaudu.

4.6 Tegevuskava 2006-2008

Tootearendus

Tegevus	Kirjeldus	2006	2007	2008	Vastutaja	Eelarve
4.1.1	Paketeerimine koostöös Tartu ja Viljandi hotellidega	Piloot, Tourest ja meediatöö	Matka, Tourest		Pakkujad	Omavahendid
4.1.2	Paketeerimine koostöös aktiivse puhkuse pakkujatega	Piloot, Tourest ja meediatöö	Matka, Tourest		Pakkujad	Omavahendid
4.1.3	Väike-Emajõgi-Võrtsjärve-Emajõgi veeturism	Marsruudi koostamine, Kalapüük	Kanuumatkad, Siseveetranspordi-pärandi elustamine	Pargased	SA ja pakkujad	Omavahendid
4.1.4	Majutus	Telkimisplatsid, puhkekülad, karavanipargid	Puhkemajad		SA ja pakkujad	4.6.2
4.1.5	Ürituste korraldamine	Tippürituse piloot 2007 kalender Suvelavastus Eesti siseveeturismi-foorum	Maineürituste piloodid Rahvusvaheline seiklusspordi suvine üritus Balti siseveeturismi-foorum	Rahvusvaheline seiklusspordi talvine üritus Läänemere siseveeturismi-foorum		4.6.2
4.1.6	Päranditurism	Võrtsjärve pärand Maali- ja fotolaagrid Võrtsjärve menüü Käsitööprojekt	Võrtsjärve <i>illuminati</i> Pilliroo rakendus Suveniirikonkurss			4.6.2

4.1.7	Linnuvaatlusturism	Rannu torni ettevalmistus	Torni püstitamise ja pakkumise algus			4.6.2
-------	--------------------	---------------------------	--------------------------------------	--	--	-------

Turundus ja info

Tegevus	Kirjeldus	2006	2007	2008	Vastutaja	Eelarve
4.2.1	Võrtsjärve kui (Eesti siseveeturismi) sihtkoht	Eesti siseveeturismi-foorum ja sellega seotud meediakajastus	Balti siseveeturismi-foorum ja sellega seotud meediakajastus	Läänemere siseveeturismi-foorum ja sellega seotud meediakajastus	SA	Omavahendid
4.2.2	Positiivse uudise "ülespumpamine"	Kevadest sügiseni	Aastaringelt		SA	Omavahendid
4.2.3	Tutvumisreisid	X	X	X	SA	Omavahendid
4.2.4	Turundus	"Võrtsjärvel toimub" pressiteated Võrtsjärve-Emajõgi-Peipsi formaat Tourest Kodulehekülge ja .pdf	"Koolid järvele!" Matka Trükis		SA	Omavahendid

Seire

Tegevus	Kirjeldus	2006	2007	2008	Vastutaja	Eelarve
4.3.1	Külastajate ja turistide kokkulugemine	Suvel nädalavahetustel piloot	Kogu suvi	Aastaringne piloot nädalavahetustel + kogu suvi	SA	1.1
4.3.2	Külastajate ja turistide küsitlemine	Suvel nädalavahetustel piloot	Kogu suvi	Aastaringne piloot nädalavahetustel + kogu suvi	SA	1.1
4.3.3	Töökohtade kokkulugemine	Piloot telefonitsi	Täies mahus kohapeal küsitledes		SA	1.1

Infrastruktuur

Tegevus	Kirjeldus	2006	2007	2008	Vastutaja	Eelarve
4.4.1	3 "keskust"	Parklad ja kuivkäimlad	Varikatusega piknikukohad ja grillimiskohad	Hea- korrastatud supelrannad	SA	4.6.2
4.4.2	Viidamajandus ja Tour de Võrtsjärv marsruut	Mustla-Valma otseühendus Tour de Võrtsjärv viidad Infoskeemide püstitamine	Ülejäänud objektide viidad "Puhketaskute" väljaehitamine Võrtsjärve infostendid	Kõikide objektide juurde infostendid	SA	4.6.2
4.4.3	Järve suubuvate jõgede navigeeritavaks muutmine	Väike-Emajõgi	Õhne	Tänassilma	SA	KIK
4.4.4	Limnoloogiajaama baasil Võrtsjärve Külastuskeskuse väljaarendamine	Külastuskeskus	Järvepark		SA	4.6.2
4.4.5	Matkaradade rajamine ja aktiivse puhkuse teenuste arendamine	RMK kaasamine	Matkaradade rajamine		SA	4.6.2
4.4.6	Looduskaitsemeetmete rakendamine, roheline võrgustiku väljaarendamine	Alade määratlemine	X	X	SA	KIK
4.4.7	Linnuvaatlusturismi infrastruktuur	Rannu torni ettevalmistus	Rannu torni püstitamine			4.6.2

Koostöö ja oskusteabe edendamine

Tegevus	Kirjeldus	2006	2007	2008	Vastutaja	Eelarve
4.5.1	Võrtsjärve SA	4.6.2 taotlus Võrtsjärve turismifoorum			SA	Omavahendid
4.5.2	Koostöö turismikoolidega	Turismitudengite praktikabaas	Võrtsjärve diplomitööd		SA	1.1
4.5.3	Rahvusvaheline koostöö	INTERREG III taotlus			SA	Omavahendid
4.5.4	Koolitused	Põhja-Eesti benchmarking	Lääne-Eesti benchmarking	Põhja-Läti benchmarking	SA	INTERREG III
4.5.5	Alam-Pedja looduskaitseala		Pedja	Põltsamaa	SA/A-Pedja	4.6.2

5. LISAD

Lisa 1. Turismi ja puhkemajanduse ressursi ja pakkumise kirjeldus

Vaatamisväärsused ja info

EAS TAK vaatamisväärsuste andmebaas annab otsingus “Võrtsjärve” vasteks loodusliku vaatamisväärsuse koos SA kontaktidega mainimata samas SA-d:

http://www.visitestonia.com/index.php?page=39&action=show_search&database=2&search=true&text=v%F5rtsj%E4rv&region=0&county=0&type=0

Sama vaste alt saab detailsema infona teada: Võrtsjärve piirkonna moodustavad seitse Võrtsjärvega piirnevat valda, mida seovad juba ajalooliselt väljakujunenud ühistegevuse traditsioonid. Võrtsjärve ja selle ümbruse areng ning Võrtsjärve kui ressursi plaanipärane ärakasutamine on kõigi valdade ühishuvi.

Rannu ja Rõngu- Tartumaal;

Puka ja Põdrala - Valgamaal;

Tarvastu, Viiratsi ja Kolga-Jaani - Viljandimaal

Inglise keeles: Võrtsjärv is the biggest lake entirely within the boundaries of Estonia. Its surface is bigger than the total territory of the rest of the Estonian lakes, not counting Lake Peipsi that Estonia shares with Russia on its eastern border. Võrtsjärv is 13 times smaller than lake Peipsi.

Soome keeles: Võrtsjärvi on Viron suurin sisäjärvi, vain Viron ja Venäjän rajajärvi Peipsi on suurempi. Pinta-alaltaan Võrtsjärvi on 13 kertaa pienempi kuin Peipsi. Toisaalta Võrtsjärven pinta-ala muodostaa 13 prosenttia Viron järvien kokonaispinta-alasta. Pohjois-etelä suuntaisesti sijaitseva Võrtsjärvi näyttää korkealta katsottuna pisaran tai soikean vadin muotoiselta. Järvi on 35 km pitkä ja sillä on leveyttä lähes 15 km. Suotuisalla säällä näkee vastarannalta toiselle. Järvellä on syvyyttä keskimäärin 3 metriä ja syvimmästä kohdastaankin järvi on vain 6 metriä syvä. Võrtsjärvellä on rantaviivaa 96 km.

Võrtsjärvessä on saari, jonka nimi on Tondisaar. Neuvostoliiton aikana sitä ei ollut

merkitty lainkaan karttaan, sillä saarella oli sotilastukikohta. Kun järvi tulvii keväällä ja siihen tulee pyörteitä, sanotaan, että Võrtsjärven näkki hämmentää vettä.

Saksa keeles: Der Võrtsjärv-See ist das größte Binnenwasser Estlands. Die Fläche des Sees ist größer als die Fläche aller anderen Seen zusammen- nur der Peipussee ist 13 Mal größer (gehört aber nicht nur zu Estland). Der Form nach erinnert der See im Nordsüden an einen Wassertropfen oder an eine längliche Schüssel. Die Seelänge beträgt etwa 35 km, die größte Breite reicht an der nördlichen Spitze bis 15 km. Bei schönem Wetter kann man das gegenüberliegende Ufer sehen. Der See ist nicht sehr tief- die tiefste Stelle beträgt 6 m, im Durchschnitt aber nur 3 m. Die Strandlinie ist etwa 96 km lang.

Vene keeles vastav otsing kahjuks tulemust ei anna.

Eelpoolkirjeldatust on näha, et Eesti kui turismisihtkoha tasandilt vaadates saab iga sihtturg erinevat infot Võrtsjärve kohta, kusjuures vene turist ei leia Võrtsjärve kohta mingit infot. Samas ei sisalda toodud Võrtsjärve kirjeldused mingit erilist loetlevat ülevaadet vaatamisväärsustest, vaid pigem kirjeldatakse järve (asukohta, suurust, jne).

Viljandimaa alt leiab www.visitestonia.com vaatamisväärsuste andmebaasist järgmised Võrtsjärvega valdades paiknevad objektid:

- Kärstna Kabelimägi ja Anrepi lõvi, Tarvastu
- Laidoneri sünnikoht, Viiratsi
- Viiralti tamm, Viiratsi

Valgamaa ja Tartumaa alt vastavast andmebaasist Võrtsjärve valdades paiknevaid vaatamisväärsusi ei leia, küll aga on seal mõistagi ära toodud Barclay de Tolly mausoleum (Helme vallas) ja mingil põhjusel Waide hotell (paikneb Elvas).

Turismiinfokeskustest reageeris e-mailipäringule Võrtsjärve kohta samal päeval Viljandi TIK, kus paluti täpsustada oma huvi Võrtsjärve vastu ning soovitati tutvuda SA koduleheküljega. Valga TIK vastas järgmisel päeval soovitades samuti tutvuda SA

koduleheküljega, mainides samas väheseid Valgamaal Võrtsjärve kanti jäävaid vaatamisväärsusi (Torupillitalu Riidajas – Helme linnuse varemed, koopad -Tõrva - Barclay de Tolly mausoleum - Puka) ning lisades, et infopäring edastati Viljandi ja Tartu TIK-idele, kuna “kuna suurem osa sellest nende maakonda jääb ning nemad selle kohta täpsemat infot oskavad öelda”.

Tartu TIK-ilt jäigi vastus saamata.

Vaatamisväärsused Võrtsjärve SA andmebaasis

Tartumaa (19)

- Rannu Püha Martini kirik
- Tamme paljand
- Tamme tuulik
- Vallapalu
- Rannu uusapostlik kirik
- Rannu park ja mõisahooned
- Trepimägi
- Limnoloogiajaam
- Tondisaar
- Mustjärv
- Tulimägi
- Valguta mõisapark
- Lapetukme ja Lõve veski
- Koruste
- Rõngu surnuaed
- Rõngu kirik
- Kõver kõrts ja Vabadussammas
- Hiugemägi
- Rõngu lossimägi

Valgamaa (9)

- Aakre mõis
- Kivivare linnamägi
- Puka
- Vooremägi
- Pikasilla
- Maardina talu
- Barclay de Tolly mausoleum
- Riidaja mõis ja kabel
- Lõve

Viljandimaa (19)

- Kärstna ja Kabelimägi
- Veisjärv
- Vooru linnamägi
- Suislepa
- Kivilõppe
- Tarvastu kirik
- Mustla
- Tarvastu linnamägi
- Kullamägi
- Viiralti tamm
- Vana-Võidu
- Tănassilma kirik
- Valma kaluriküla
- Kolga-Jaani kirik
- Oiu

- Leie
- Vaibla
- Meleski
- Jõesuu

www.maaturism.ee

Otsing “Võrtsjärv” annab MTÜ Eesti Maaturismi kodulehelt järgmised tulemused:

- Külalistemaja Vehendi Motell
<http://www.maaturism.ee/new/?pg=db&tp=majutus&majutusID=211&keelID=est>
- Paadilaenus OÜ
<http://www.maaturism.ee/new/?pg=db&tp=liige&liigeID=329&keelID=est>

www.ecotourism.ee

Otsing “Võrtsjärv” annab Eesti Ökoturismi Ühenduse kodulehelt järgmised tulemused:

- Kaluri päev Võrtsjärve ääres Valma külas
<http://www.ecotourism.ee/?lk=tekstid&id=109&uid=119>
- Tondisaare tiir Võrtsjärvel
<http://www.ecotourism.ee/?lk=tekstid&id=112&uid=123>

Viljandi maakond

Viljandimaa turismiinfo hulgas leidub kaks viidet Võrtsjärvele:

- http://www.viljandimaa.ee/turismiinfo/?lg=est&search_id=31&form_type=4 kirjeldab lühidalt Võrtsjärve ja pakub lingi fotoandmebaasi “Piltilus Viljandimaa”;
- http://www.viljandimaa.ee/turismiinfo/?lg=est&search_id=824&form_type=7 kirjeldab marsruuti Viljandist Tartusse Jõesuuni pakkudes ka kaarti.

Kodulehel on võimalik teha majutuse otsing Võrtsjärve ümbruse kohta. Vastuseks antakse ainult Arumetsa puhkeküla.

Ametlik andmebaas

Majutus

- Arumetsa puhkeküla, Tarvastu vald, Maltsa küla (Õhne jõe suudme lähedal järve ääres), 16 kohta, hinnaklass A, <http://www.hot.ee/mustwalge/arumetsa/>
- Kõrgemäe, 20 kohta, Tusti küla, Viiratsi vald, Viljandi mk, <http://www.zone.ee/korgemae/index.htm>,
- Lusika talu, Tarvastu vald, Ülensi küla, 7 kohta, hinnaklass A, <http://www.lusikatalu.fie.ee/>
- Sakala kodumajutus, Viiratsi vald (Viljandi vahetus naabruses), 8 kohta, hinnaklass A <http://www.hot.ee/vj2001>

Aktiivne puhkus

- Arumetsa Puhkeküla, kalapüük
- Sammuli Tallid, ratsutamine
- Tarvastu Linnaveski, kalapüük
- Vanasauna puhkemaja, kalapüük

Võrtsjärve SA andmebaas

Majutus

- Vanasauna puhkemaja, telkimine, Valma, Viiratsi vald, Viljandi mk
- Järveääre matkamaja, 30 kohta, telkmine, Ulge, Kolga-Jaani, Viljandi mk.
- Vaibla kämping, Vaibla, Kolga-Jaani, Viljandi mk.
- Veldemani puhkemaja, 48 kohta, Vaibla küla, Kolga-Jaani vald, Viljandi mk, <http://www.hot.ee/veldemani/> (OÜ Kullisoo)

Aktiivne puhkus

- Tarvastu linnaveski, kalapüük ja -suitsetamine, jalgrattalaenutus, Mustla

- Vaibla kämping, paadi- ja purjekalaenutus, Vaibla, Kolga-Jaani
- Veldemani puhkemaja, sportimisvõimalused, kaatrilaeenutus, Vaibla küla, Kolga-Jaani vald

Valga maakond

Ametlikus andmebaasis 0 vastet.

Võrtsjärve SA andmebaas

Majutus

- Kalasaare talu, telkimine (kuni 400 inimest), 20 kohta kämpingutes, Pikasilla küla, Põdrala vald, www.kalasaare.ee
- Torupillitalu, 40 kohta, Riidaja, Põdrala vald, Valga mk, <http://www.torupillitalu.ee>

Aktiivne puhkus

- Kalasaare talu, pallimängud, frisbee, pentanq, seiklusrada, köievedu, kalastamine, kanuu rent, paadi rent, piknik Võrtsjärvel, karaoke, praamisõit, Pikasilla küla, Põdrala vald, www.kalasaare.ee
- Torupillitalu, saun basseiniga, ujumiskoht

Tartu maakond

SA Tartumaa Turism kodulehelt leiab kõige rohkem Võrtsjärvega seotud viiteid:

Tartumaa marsruutide hulgas marsruut nr. 8. Tartu - Puhja - Rannu - Võrtsjärv
<http://turism.tartumaa.ee/marsruudid.php?mis=8> kirjeldab detailsemalt Sangla ristist
Limnoloogiajaamani jäävat ala.

Tartumaa pakettide <http://turism.tartumaa.ee/paketid.php> hulgas pakutakse kolme erinevat Võrtsjärvega seotud paketti.

Emajõe Jõeriigi <http://turism.tartumaa.ee/j6eriik.php> alt leiame samuti infot Võrtsjärve –
täpsemini Emajõe järvest väljavooluala - kohta.

Majutus

Ametlik andmebaas

- Vehendi motell, Rannu vald, Vehendi küla, puhkemajas 13 kohta, külalistemajas 19 kohta, hinnaklass E, <http://www.vehendi.ee/>
- (Waide motell 52 kohta)

Aktiivne puhkus

- Kaatrisõidud Emajõel, Peipsil ja Võrtsjärvel, <http://www.hot.ee/estcraft/>
- Motell Vehendi paadilaenus
- Raudhobu tall, Enno talu, Rõngu vald

Võrtsjärve SA andmebaas

Majutus

- Limnoloogiajaama külaliskorter, majutus kõigi mugavustega korterites, Rannu vald, Tartumaa
- Marjasoo talu, telkimisvõimalus, Rannu vald, Tartumaa

Aktiivne puhkus

- Rannaküla tall, ratsutamine, Rannaküla, Rõngu vald
- Koli talu, purjetamine, Rannu vald

Ametlike andmebaaside kaudu Võrtsjärve kohta saadava info alusel võib üldistada, et kusagil Lõuna-Eestis Viljandi lähedal on mingi suur järv, mida turismisihtkohana “haldab” SA.

Järve ümbritsevad:

- Kärstna Kabelimägi ja Anrepi lõvi
- Laidoneri sünnikoht
- Viiralti tamm
- Barclay de Tolly mausoleum
- 2 marsruuti (Viljandi-Jõesuu ja Sangla-Limnoloogiajaam);
- Emajõe Jõeriigi üks “serv”.

Ja sealne turismiteenuse- ja tootepakkumine piirneb järgmisega.

Aktiivne puhkus:

- Paadilaenus OÜ
- Kaluri päev Võrtsjärve ääres Valma külas
- Tondisaare tiir Võrtsjärvel
- Arumetsa Puhkeküla kalapüük
- Sammuli Tallid ratsutamine
- Tarvastu Linnaveski kalapüük

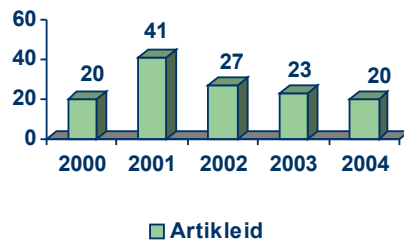
- Vanasauna puhkemaja kalapüük
- Päev Emajõe jõeriigis
- Kormoran Kayak Reisikalender - Emajõe, Peipsile, Võrtsjärvele, Saadjärvele
- Kaatrisõidud Emajõel, Peipsil ja Võrtsjärvel
- Motell Vehendi paadilaenus
- Raudhobu tall

Majutus:

- Waide motell
- Vehendi motel
- Arumetsa puhkeküla
- Kõrgemäe talu
- Lusika talu

Lisa 2. Uuringud

Ajalehtedes ilmunud artikleid

Meedia- ja otsingumootoriuuringus vaadeldi Võrtsjärve teema kajastamist järgmistes ajalehtedes - Postimees, Eesti Päevaleht, Eesti Ekspress, SL Õhtuleht, Sakala ja ajakirjandes - City Paper, Reisimaailm, Elu Eestis.

Otsingumootoritest ja virtuaalsetest infokeskkondadest olid vaatluse all Neti, Google, Yahoo, Delfi, infoturism, turismiweb ja visitestonia.com.

Ajalehtedes leidsid kajastamist peamiselt järgmised teemad:

- Järve veetase
- Kalastamine ja kalurite olukord
- Järvemuuseumi ehitus

Veel esinesid suurema sagedusega järgmised teemad:

- Tondisaar ja sellega seonduv: kellele kuulub ja kas tohib külastada
- Jõesuu puhkeala ehitus
- Natura alade laiendamine
- Turistide teenindamine peamiselt läbi Rannu valla tegevuse

Tonaalsus oli ajalehtedes Võrtsjärvest kirjutades valdavalt negatiivne - raha vähe, riik ei aita, järv kuivab ja on mudane, kala pole ja kalurid jäävad töötuks.

Huvitaval kombel on ajalehtedes Võrtsjärve teema kajastamine alates 2001. aasta tipust (41 kajastust) pidevalt langenud, jäädes 2004. aastal püsima 2000. aasta tasemele 20 kajastuse juurde.

Seega – trükimeedia jaoks on Võrtsjärv eelkõige elukeskkond, milles on ka teatud puhkepiirkonna aspekt, kuid turismist veel vara rääkida. Elukeskkonnaga seoses kerkivad aga alati esile eelkõige lahendamist vajavad (või lausa lahendamatud) probleemid. Turism kui võimaluste valdkond annaks meediale võimaluse kirjutada Võrtsjärvest kui võimaluste piirkonnast.

Ajakirjade osas leidis Võrtsjärve kajastatust ainult Elu Eestis (mitte niivõrd sisuliselt, kuivõrd läbi maakondliku turismiinfo) ja muudes ajakirjades parimal juhul viiteliselt läbi inimeste ja tegevuste kajastatuna.

Otsingumootorite ja virtuaalse infokeskkonna kaudu on Võrtsjärve kohta infot raske leida. Ilma lisamata SA-d Võrtsjärvele otsingumootorid esimese kahekümne vaste seas Võrtsjärve SA lehekülge ei paku, ainult Võrtsjärve otsingusõnana kasutades aga on enamus vasteid teaduslikku laadi. Rannu vald on ainus interneti otsingumootorites olev Võrtsjärvega seotud vald, kuskil viienda-kuuenda vastena kuvatakse Viljandi ja Tartu TIK-id.

Võrtsjärve vastete tipmised 3 vastet otsingumootorites on:

Neti:

1. Arumetsa puhkeküla
2. Living Lake Conference
3. Tartu maakonna turismimarsruudid

Yahoo:

1. GNF Peipsi and Võrtsjärv
2. Lakes Võrtsjärv and Peipsi
3. Selfassess

Google:

1. Rannu vald Võrtsjärv
2. Lake Võrtsjärv Agency
3. GNF Peipsi and Võrtsjärv

Delfi:

- 1.Võrtsjärve Limnoloogiajaam
- 2.Rannu vald
- 3.Rattamatk “Kuidas elad Võrtsjärv?”

Turismialases virtuaalses infokeskkonnas pole seis parem. Turismialane info Võrtsjärve kohta selle üldkirjelduse kõrval reeglina puudub, Võrtsjärve kajastatakse mingi “jupina” mõnest marsruudist ning asukoha poolest paigutatud järv peamiselt Viljandi maakonda.

Turismiweb:

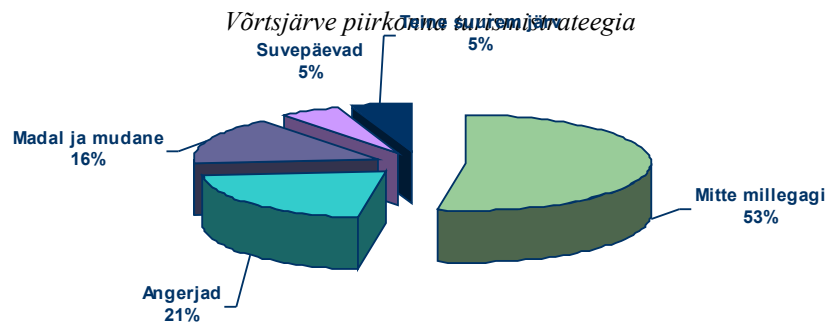
- Ühtegi vastet
- Puudub info nii Viljandi kui Tartu mk all

Infoturism.ee:

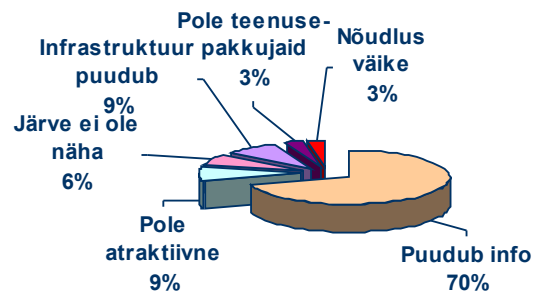
- Kajakimatk ümber Eesti
- Uued majutus ja toitlustuskohad Lõuna-Eestis sh. Võrtsjärve ääres
- Uued Tartumaa marsruudid ja Võrtsjärv kui osa sellest

Meediateema kokkuvõtteks tuleb tõdeda, et Võrtsjärvel näib puuduvat kohaidentiteet – seda kajastatakse enamasti mingis muus kontekstis nõ.viiteliselt ja mööda minnes.

Reisifirmade küsitluse eesmärgiks oli uurida 19 suurema reisifirma hinnangut Võrtsjärve turismi hetkeolukorrale ning tulevikuväljavaadetele. Suuremale osale reisifirmadest ei seostunud Võrtsjärv mitte millegagi, vähemale osale aga seostub angerjate ja madala, mudase veekoguga. Praegu Võrtsjärv ei kuulu reisifirmade kaudu turistidele

pakutavatesse marsruutidesse ja lähiajal ei ole neil plaanis järve ka marsruutidele-pakettidele lisada.

Vähese huvi põhjusteks toodi:

- Puudub info piirkonna kohta
- Piirkonnas ei ole midagi huvitavat, millest teha atraktiivne toode
- Järve ei ole näha, järve ligi ei pääse
- Järv on madal, mudane ja soine
- Infrastruktuur puudub, majutus- ja söögikohti vähe
- Teenuse pakujaid väheaktiivsed ja nõudlus turistide poolt väike

Peamiseks sihtrühmaks peetakse siseturiste, välituristidest vaid soomlasi.

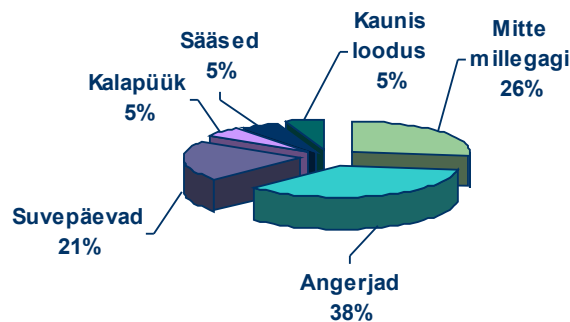
Reisifirmad ootaksid eelkõige:

- Infot piirkonna kohta
- Infrastruktuuri arendamist
- Atraktiivsete toodete ja teenuste arendamist

Reisifirmade puhul tuleb meeles pidada, et nemad ei paku/vahenda mitte võimalust või ressursi, vaid teenust ja toodet, mille kvaliteedis nad on veendunud ja mille pakkujaid usaldavad. Seega mingi piirkond kui selline neid ei huvita, kuna neil puudub müügipõhine motivatsioon ennast üldise infoga kursis hoida. Sellest lähtuvalt nad ise väga ei otsi ega tee teenust-toodet-paketti, vaid pigem eeldavad, et selline neile “müüakse”.

15 turismi võtmeisikult (turismiga riiklikul, piirkondlikul või organisatsiooni tasemel tegelevad isikud) küsiti eesmärgiga välja selgitada nende Võrtsjärve turismi hetkeolukorrale ja tulevikuperspektiividele, millega neile seostub Võrtsjärv.

Valdavalt seostus Võrtsjärv angerjatega, millele järgnesid suvepäevad ja Võrtsjärve mängud (viimased kaks ilmselt osaliselt kattuvad).

Riiklikul tasandil ei peetud Võrtsjärve teemat üldises turismikontekstis oluliseks ning olukorda hinnati kesiseks.

Lõuna-Eesti tasandil hinnati “hindeks” viie palli süsteemis kolm, kusjuures mainiti eelkõige, et SA on piirkonna arenguks palju eeltööd teinud ja infrastruktuur on palju

arenenud ja paranenud, kuid olemasolevad eeldused kujuneda turismipiirkonnaks on seni rakendamata.

Tugevusteks peeti:

- Hästi toimiv SA
- Asukoht keset Eestit
- Kaunis ja puutumata loodus
- Võimalus arendada aktiivse puhkuse tooteid
- Ümberkaudsete valdade koostöö järve arendamisel

Nõrkusteks peeti:

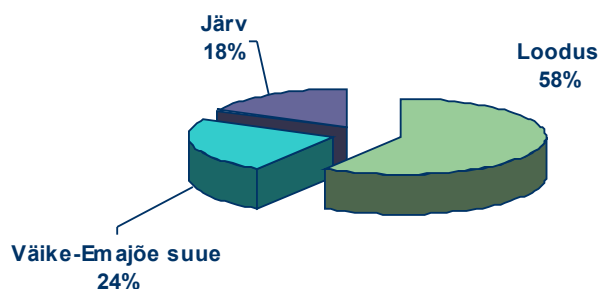
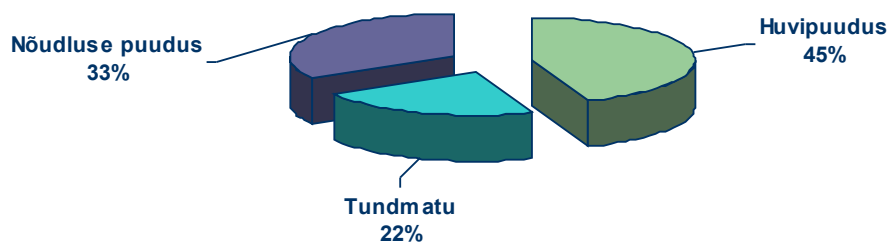
- Ranna, ujumis- ja randumiskohtade puudus
- Puudub võimalus järvele minna
- Puudub pakkumine ja tooted
- Vähene aktiivsus riiklikul tasemel
- Nõrk turundus
- Majutuskohdade nappus
- Vähe ettevõtlust
- Vohab must äri

Võtmeisikute arvates on potentsiaali areneda turismipiirkonnaks eelkõige Vehendi piirkonnal, Valma külal ja Pikasilla piirkonnal ehk siis seal, kus potentsiaalsed külastajad-turistid juba niikuinii järvest kõige suuremate voogudena mööda liiguvad.

Peamisteks sihtrühmadeks peeti erihuvidega (ka aktiivne puhkus) turiste, pereturiste. Turgude osas peeti oluliseks nii sise- kui välismaist (Skandinaavia, Saksamaa, Läti) turgu. Peamine aga – sihtrühmad otsivad tegevusi, mitte võimalusi.

Seega – riiklikul turismitasandil on Võrtsjärv “valge ala”. Ja vähemalt võtmeisikute tasandil teatakse küll SA-d, kuid mitte Võrtsjärve turismisihtkohana.

Võrtsjärve äärsetelt ettevõtjatelt uuriti nende nägemust hetkeolukorrast ja tuleviku väljavaadetest. Küsitatud 8 ettevõtja hulgas leidis küsitlus tagasihoidliku vastuvõtu - leige suhtumise ja vähene huvi.

Ettevõtjate arvates on märksõnad, millega Võrtsjärve äärsed piirkonnad võiksid end reklaamida loodus, Emajõed ja järv.

Tugevusteks peeti head ligipääsu randadele, puutumata loodust ja Hansatee projekti.

Nõrkusteks loeti randade puudust, teede halba olukorda, pilliroog vohamist ja maaomanduse probleeme (ei saa ettevõtlust arendada).

Huvitaval kombel loevad Võrtsjärvega seotud ettevõtjad loodust/keskkonda nii suurimaks võimaluseks kui ka arengupiduriks. Sellest järeldub, et pakkumist on mõtet tekitada

ainult seal, kus looduse/keskkonna tarbimine teenuse või tootena on kõige mugavam (ehk ettevalmistatum) ning kogu järve pakkumisareaalina käsitleda pole mõtet. Samas ei peeta aga probleemiks nõudluse vähest tundmist ning pakkumispõhist (ja kohati madala kvaliteedi ning varimajanduse maiguga) teenust.

Ettevõtjad pidasid eelisarendatavateks piirkondadeks Vehendi ja Limnoloogiajaama piirkonda. Sihtrühmadest toodi esile sisemaist puhkuseturisti ja välismaalastest soomlaseid ja sakslasi.

Teenuste ja toodete arendamise osas arvati, et jõed tuleb teha laevatatavaks ning puudu on praktiliselt kõigist teenustest ja toodetest.

Aktiivse puhkuse pakkujatelt uuriti nende võimalikku huvi Võrtsjärvega seotud teenuste pakkumiseks. Küsitletud 12 ettevõtte hulgas oli 3 multifunktsionaalset ja 9 spetsialiseerunud pakkujat.

Pooled aktiivse puhkuse pakkujatest on proovinud pakkuda aktiivse puhkused teenuseid Võrtsjärve piirkonnas, kuid ei kavatse seda enam tulevikus teha, sest nende kliente huvitavad uued kohad ja tegevused ning ilma suunatud tegevuseta ja huvi äratamiseta ei jõua järg Võrtsjärve kui uue (siht)koha kätte niipea.

Aktiivse puhkuse pakkujad pakkusid tugevusteks puutumatut ja inimtühja piirkonda, mis on rattamatkaks sobilik, sest saab sõita kahe päevaga ümber Võrtsjärve.

Nõrkuste nimekiri sai aga pikem:

- Infopuudus Võrtsjärve kui turismipiirkonna kohta
- Toitlustamine olematu
- Teed halvas seisukorras ja väljapool suve läbimatud
- Viidad puuduvad, kohti võimatu leida
- Vähesed majutusvõimalused, eriti gruppide majutamiseks

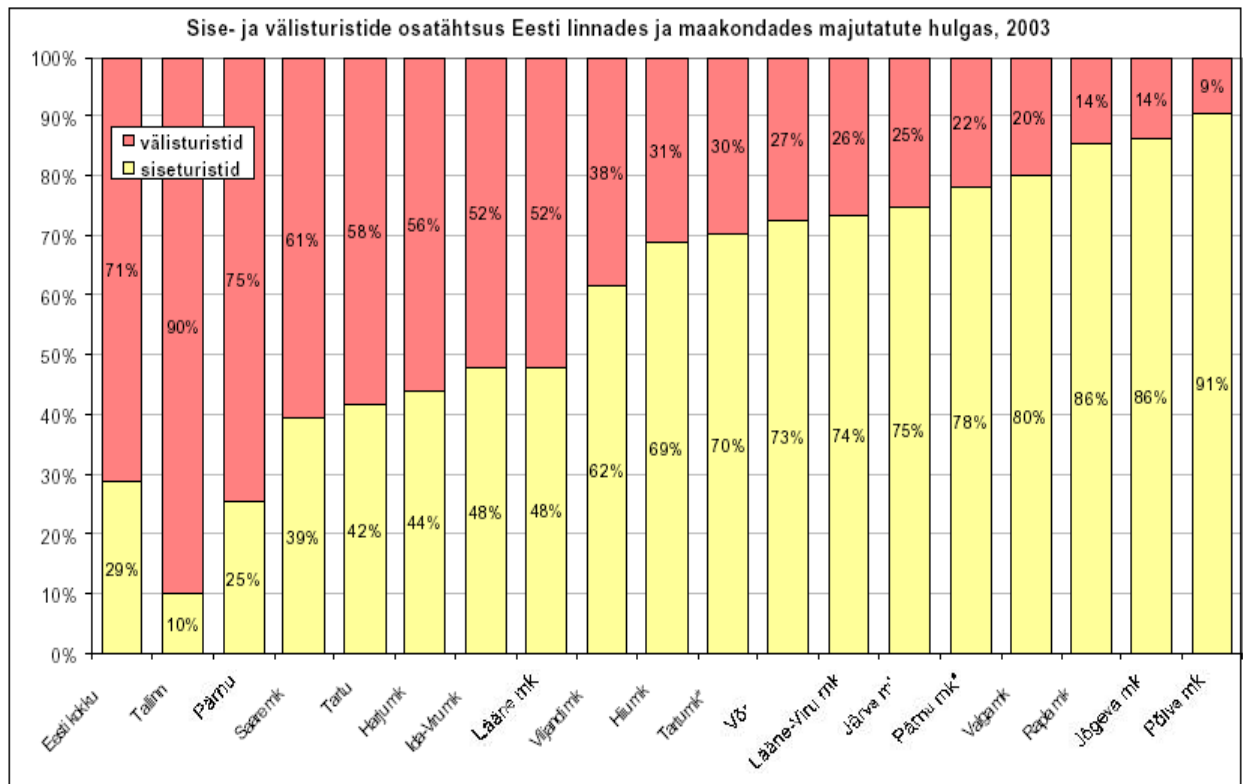
Võrtsjärvega seoses sooviksid nad pakkuda:

- Kalastamisretki koos meresüsta sõiduga
- Saarte külastamist, mis asuvad Võrtsjärvel
- Ujuvmaja ja –sauna ehitus ja kasutamine retkedeks
- Mayday kursuse läbiviimist siseveekogus
- Tegevusi koostöös limnoloogiajaamaga

Lisa 3. Turud

Kuna valdade tasandil Eestis ametlikku turismistatistikat ei koguta ja analüüsita, siis tuleb Võrtsjärve turgude kirjeldamisel lähtuda viiteliselt vastavate maakondade näitajatest. Kui Viljandi maakonna puhul ilmselt Võrtsjärve valdade ja maakonna keskmise vahel suurt erinevust ei ole, siis Tartumaa puhul mõjutab keskmist väga oluliselt Tartu kui Lõuna-Eesti keskuse eripära ja Valgamaal Otepää kui Eesti aktiivse puhkuse keskuse eripära.

Sise- ja välituristide jagunemise osas on siseturistide osakaal Valgamaal 80%, Tartumaal 70% ja Viljandimaal 62% andes kolme maakonna keskmiseks ümmarguselt 71%.

Allikas: EAS TAK

Eesti majutusettevõtete statistika alusel moodustavad ööbinute osakaalust vastavad maakonnad (ilma Tartu linnata) umbes 5% - välituristide osas 2% ja siseturistide osas 13%.

Eesti majutusettevõtete statistika 2003 (koos sanatooriumidega)

Linn, mk	Kokku	Regiooni osatähtsus %	Eesti elanikud	Regiooni osatähtsus %	Välis-turistid	Regiooni osatähtsus %
Tallinn	813 225	55	82 487	20	730 738	69
Pärnu	156 215	11	38 963	9	117 255	11
Tartu	90 923	6	39 209	9	51 714	4,9
Saare mk	74 301	5	28 288	6,8	46 013	4,4
Pärnu mk*	21 204	1,4	16 937	4,1	4 267	0,4
Lääne mk	50 382	3,4	23 140	5,5	27 242	2,6
Hiiu	11 549	0,8	7 566	1,8	3 983	0,4
Harju*	32 861	2,2	12 050	2,9	20 811	2,0
Järva	13 419	0,9	10 295	2,5	3 124	0,3
Rapla	2 385	0,2	2 035	0,5	350	0,0
L-Viru	36 444	2,5	27 438	6,6	9 006	0,9
Ida-Viru	53 830	3,6	37 596	9	16 234	1,5
Valga	53 009	3,6	41 604	10	11 405	1,1
Viljandi	12 705	0,9	7 286	1,7	5 419	0,5
Võru	19 132	1,3	13 519	3,2	5 613	0,5
Jõgeva	7 068	0,5	6 223	1,5	845	0,1
Põlva	20 662	1,4	18 488	4,4	2 174	0,2
Tartu mk*	5 657	0,4	4 175	1,0	1 482	0,1
Kokku	1474971	100	417 299	100	1057672	100

* ilma Tallinna, Tartu ja Pärnu linnata

Allikas: EAS TAK

Tartu maakonnas majutatute hulgas on peamiseks sihtturuks siseturist, millele järgneb selge teisena Soome. Need kaks turgu domineerivad selgelt. Tähtsuselt kolmas turg – Saksamaa – edestab juba suurelt järgnevaid – Rootsit ja Lätit.

Hooaegsuse osas domineerivad suvekuud – juuli, august, juuni. Tähelepanuväärne on mai pea sama tase võrreldes juuniga. Riikide lõikes hooaegsus erineb järgmiselt – siseturult on peamised kuud juuni, juuli ja oktoober, Soomest juuli, mai ja juuni, Saksamaalt

august, juuli ja juuni, Rootsist juuli, august ja mai, Lätist mai, juuni ja september ja Venemaalt juuni, mai ja juuli.

2004. aastal Tartu maakonnas majutatute top-7 riikide lõikes

Kuu	Kokku	Eesti	Soome	Saksa maa	Rootsi	Läti	Vene maa	Suur britannia	Kõik riigid kokku
1	5609	3700	869	182	184	150	116	36	10846
2	5429	3328	823	253	164	171	59	50	10277
3	6494	3889	1253	184	262	168	62	42	12354
4	8212	4448	1975	193	212	295	49	115	15499
5	12456	4649	4642	570	497	483	174	165	23636
6	14208	5150	4641	1507	467	389	275	130	26767
7	15856	5023	5593	1561	605	265	154	179	29236
8	14785	4813	4241	2086	523	303	139	199	27089
9	10092	4345	2855	762	380	328	81	143	18986
10	9090	4926	2147	297	345	305	85	80	17275
11	7162	4337	1316	174	358	135	142	63	13687
12	5909	3823	843	100	203	261	125	77	11341
Kokku	115302	52431	31198	7869	4200	3253	1461	1279	216993

Allikas: Statistikaamet

Valga maakonnas majutatute hulgas on peamiseks sihtturuks siseturist, millele järgneb suure vahemaa tagant Soome. Tähtsuselt kolmas, neljas ja viies turg – Saksamaa, Venemaa ja Rootsi – moodustavad suhteliselt ühtlase rühma.

Hooaegsuse osas domineerivad tänu Otepäele kaks hooaega – suvi ja talv. Nii on kuude lõikes suurim majutatute arv küll juulis, kuid sellele järgnevad veebruar, jaanuar ja august.

Samas turgude lõikes on hooaegsus päris erinev. Siseturu kolm tippkuud on veebruar, jaanuar ja juuli, Soomest juuli, juuni, mai, Saksamaalt suvekuud, Venemaalt jaanuar, juuli, august, Rootsist juuli, juuni ja september (millega pea samal tasemel aprill ja oktoober) ja Lätist jaanuar, juuni ja august.

2004. aastal Valga maakonnas majutatute top-7 riikide lõikes

	Kokku	Eesti	Soome	Saksa maa	Vene maa	Rootsi	Läti	Suur britannia	Kõik riigid kokku
1	7644	6592	140	28	375	51	135	9	14974
2	7609	7037	293	46	16	37	74	6	15118
3	5515	5047	236	27	27	28	44	0	10924
4	2661	2046	329	18	40	140	30	7	5271
5	3588	2353	858	50	85	100	12	18	7064
6	6833	4882	988	384	57	194	109	10	13457
7	9282	6277	1413	648	168	197	78	93	18156
8	7701	5650	648	517	115	57	100	58	14846
9	3074	2090	378	180	59	144	61	22	6008
10	4290	3611	340	16	63	135	45	13	8513
11	3163	2768	205	6	38	16	31	13	6240
12	5994	5462	189	14	78	19	57	14	11827
Kokku	67354	53815	6017	1934	1121	1118	776	263	132398

Allikas: Statistikaamet

Viljandi maakonnas majutatute hulgas on peamiseks sihtturuks siseturist, millele järgneb suure vahemaa tagant Soome. Tähtsuset kolmas ja neljas turg – Saksamaa ja Rootsi – moodustavad suhteliselt ühtlase rühma.

Hooaegsuse osas domineerivad suvekuud – juuli, juuni ja august. Peale vaiksama jaanuari ja veebruari on muud kuud suhteliselt ühtlasel tasemel. Turgude lõikes esineb hooaegsuses suvekuudest kõrvalekaldumist ainult Lätist – september, mai, juuli ja Venemaalt - aprill, juuni, august.

2004. aastal Viljandi maakonnas majutatute top-7 riikide lõikes

	Kokku	Eesti	Soome	Saksa maa	Rootsi	Läti	Suur britannia	Vene maa	Kõik riigid kokku	
1	743	598	69	13	17	7	4	0	1451	
2	753	543	105	8	41	15	16	2	1483	
3	777	626	75	19	16	8	3	0	1524	
4	1107	765	209	22	45	4	9	14	2175	
5	1331	617	517	37	40	48	8	7	2605	
6	2541	1355	541	186	107	28	24	10	4792	
7	3294	1986	799	160	53	37	18	6	6353	
8	2444	1277	663	136	77	13	27	9	4646	
9	1520	837	316	60	28	79	9	4	2853	
10	1062	719	157	38	35	22	9	4	2046	
11	1267	910	180	37	41	8	11	0	2454	
12	1179	942	148	11	29	6	7	3	2325	
Kokku	18018	11175	3779	727	529	275	145	59	34707	

Allikas: Statistikaamet

Vaatluse all oleva kolme maakonna lõikes on peamiseks turuks siseturg, millele järgneb selge teisena Soome. Omaette tähtsuselt teise rühma moodustavad Saksamaa ja Rootsi. Tähtsuselt kolmanda rühma moodustavad Venemaa ja Läti.

2004. aastal toimus võrreldes 2003. aastaga siseturistide osas järgmine areng – Tartu maakonnas toimus langus –22% (ainuke siseturu langusega maakond Eestis 2004. aastal), Viljandi maakonnas tõus 35% ja Valgamaal tõus 23%.

2004. aastal AS Saar Poll läbiviidud Eesti elanike sisereiside uuringu tulemusena selgus, et % reisidest, mille jooksul võeti osa aktiivsetest harrastustest või spordist (matkamine, kanuusõit, jalgrattasõit, ratsutamine, kalapüük jne) oli 2004.aastal 18%, 2003. ja 2002. aastal 20%.

Vanusegruppidest olid kõige aktiivsemad ülalloeletud harrastustest osa võtma 50 – 59 aastased ja 20 - 29 aastased turistid.

Haridustasemelt olid kõige aktiivsemad osalejad kõrgharidusega turistid e. ca 25% kõigist kõrgharidusega siseturistidest võttis osa aktiivsest harrastusest looduses.

Tallinna elanikud looduses tehtavatest harrastustest osavõtmisel kõige aktiivsemad, 26% tallinlastest võttis mingist tegevusest osa. Teiste linnade ja maa-asulate osavõtt oli vastavalt 16% ja 12%.

Lisa 4. Arengudokumendid

Lõuna-Eesti turismi arengustrateegia aastani 2010

3.5.2 Turismiinfrastruktuuri ja reisirahanduse arendamine

- ---
- **Soodustada maanteedäärse teenindusvõrgu väljaarendamist** ettevõtjate poolt.
- **Arendada välja ja võtta kasutusele väikesadamad** Peipsi järvel (Võõpsu, Mustvee, Mehikoorma), Emajõel (Tartu) ja **Võrtsjärvel**.
- **Emajõel ja Peipsil pakutava veetransporditeenuse täiustamine ja arendamine**, mis loob eeldusi sellega piirnevate alade majanduskasvuks. Pääsuga Peipsi ja Pihkva järvele ning **Võrtsjärvele**, sealtkaudu teistesse Eesti piirkondadesse või Venemaale, saab Lõuna-Eesti suurendada oma atraktiivsust turismisihtkohana.
- **Rajada rohkem teeäärseid avalikke käimlaid** ja kindlustada nende nõutav seisukord.
- **Osaleda turismiinfot edastava viidasüsteemi väljatöötamises.**
- ---

Ida-Virumaa ja Lõuna-Eesti ettevõtluse toetamise strateegiad

(Phare ESC 2000, EAS, 2003)

6.5.2. Aktiivne puhkuse, loodus- ja kultuuriturismi edendamine

Valdkonna üldeesmärk: kohalike loodusressursside ja –väärtuste, kultuuritraditsioonide ja materialiseerunud kultuuri laialdane kaasatus regiooni arengusse, aktiivse puhkuse ja tervislike eluviiside lai kandepind ja selle baasil uute töökohtade loomine ning ka madalama potentsiaaliga tööjõule täiendavate rakendusvõimaluste tagamine.

Piirkondlikud projektid:

1. Võrtsjärve–Emajõe–Peipsiveere väikesadamate ja puhkealade võrgu arendamine.
2. ---

Tartu maakonna arengustrateegia 2014. aastani

Maamajandus - Tartumaa elujõu läte

Piirkondlik tasakaalustatus:

EL Phare CBC 2002 projekt

„Loodus- ja kultuuripärand - säästva turismi edendamise võti Võrtsjärve piirkonnas“

maamajandus areneb vastavalt looduslikele eeldustele: viljakal Lääne- ja Kesk-Tartumaal traditsiooniline põllumajandus; väheviljakatel muldadel metsandus, uused maamajandusharud, mahepõllumajandus ja ökoturism, Peipsiveerel ja **Võrtsjärve** ääres kalandus.

Kultuur, sport, meelelahutus

Piirkondlik tasakaalustatus:

- ---
- **Võrtsjärve**, Emajõe ja Peipsi sadamate ketid pakuvad võimalusi mitmekesise veesporti harrastamiseks;

Tegevussuunad

8) uute muuseumide ja teemaparkide rajamine ning olemasolevate laiendamine; Tartumaa ökomuuseumi võrgustiku loomine (**Võrtsjärv**, Äksi, Peipsiääre, Ulila, Kambja, Järvselja, Elva, Kavilda, Kärkna jt);

Turism – ohhoo, Tartumaa!

Tegevussuunad

Võrtsjärve aktiivpuhkuse keti välja arendamine ja müük;

Tehniline infrastruktuur

Võrtsjärve-Emajõe-Peipsi sadamate ja randumiskohtade võrgu kujundamine;

Arengukava Valgamaa 2010+

Turism

4. Pikasilla puhkeala arendamine / Põdrala VV

Mitmekesistada rekreatiivseid võimalusi; korrastada ujumiskoht, spordiplatsid ning luau telkimiskohad. Koostamisel Pikasilla puhkeala detailplaneering. Seoses laevaliikluse taaskäivitamisega **Võrtsjärvel** taastada Pikasilla jõesadam ja parkla.

Turistidele ning kohalikele elanikele mitmekülgete võimalustega puhkeala.

6. Väikese-Emajõel ja **Võrtsjärvel** laevatatavuse parandamine ja sadamate ning paadisildade väljaehitamine / Valga Maakond

27. **Võrtsjärve** turismipiirkonna (Vooremägi ja Kullisadam) arendamine / Puka VV

Viljandi maakonnaplaneering

Viljandi maakonna majandusarengu eeldused on:

- Looduskeskkond. (Vaheldusrikas ja kaunis loodus annavad maakonnale suure lisaväärtuse. Maakonnas on loodusturismimagnetid Soomaa ja **Võrtsjärv**. Lisaks paljud väiksemad looduskaitsealad ja matkarajad)
- Maakonna positiivne maine. (Positiivse ja loodussõbraliku maakonna maine on Viljandimaale jäänud tänu iga-aastasele Pärimusmuusika Festivalile, puutumatule Soomaale, **Võrtsjärvele**. Aga samuti tänu ilusale maakonnakeskusele ja mõnusatele maaasulatele.

Lisa 5. Turismi põhitõed

Maailma Turismiorganisatsioon (WTO) nimetab turismiks inimeste reisimist ja viibimist väljaspool oma igapäevast keskkonda puhkuse, äri või muudel eesmärkidel, kui külastuse kestvus ei ületa ühte kalendriaastat.

Turism jaguneb:

- väljaminev (outgoing),
- sissetulev (incoming),
- siseturism (domestic).

Eesti näitel on esimesel puhul tegemist eestlaste reisimisega välisriikidesse, teisel puhul välismaalaste külastustega Eestisse ning siseturism tähendab eestlaste reisimist oma riigi sees.

Turismimajandusharu moodustavad ettevõtted, mis loovad ja pakuvad külastajatele vaatamisväärsuseid, infrastruktuuri ning teenuseid.

Turismi nelja sektorina eristatakse:

- majutust,
- reisitransporti,
- vaatamisväärsusi ning
- reisi organiseerijaid (reisikorraldajad, -bürood, organisatsioonid).

Turismi lõpptooteks on paljudest komponentidest koosnev külastuselamus. Külastajate ootused, soovid ja vajadused moodustavad turismi nõudluse, turismisektorite valmisolek ja võime külastajate vajadusi rahuldada iseloomustab pakkumist.

Turism on kujunenud võtmeküsimuseks majanduselu arenguprobleemide lahendamisel ning seetõttu tuleb lähemalt vaadelda, milles seisneb turismi fenomen.

Piirkondlik tasand:

- Mitmekesisstab ja elavdab kohalikku majandust;
- On seotud paljude majandusharudega ja loob seeläbi lisatulu paljudele piirkonna elanikele;
- Suurendab kohalikku eelarvet maksude laekumise näol;
- Soodustab teenindussektori arengut ja võimaldab seeläbi ka kohalikele elanikele vastavaid teenuseid;
- Suurendab ettevõtlusaktiivsust ja mõjutab positiivselt majanduslikku struktuuri;
- Süvendab paikkonna identiteeti;
- Võimaldab kohalikku toodangut - toiduained, käsitöö otse kohapeal turustada;
- Ettevõtted on kohalikus omanduses ja kasum jääb piirkonda;
- Genereerib uusi algatusi ja koostöösoovi;
- Annab noortele perspektiivi maale jääda või tagasi pöörduda;
- Aitab parandada infrastruktuuri ja elukeskkonda tervikuna.

Ettevõtja seisukohalt:

- Külaliste vastuvõtmiseks tehtavad investeeringud tõstavad samas ka piirkonna elanike elatustaset ja heaolu;
- Tööhõive ja sissetulekute suurendamine;
- Huvipakkuv tegevus kohalikule elanikkonnale ja kõigile ettevõtja pereliikmetele;
- Toetab kohalikku tootmist, luues toodangule turu ja andes rahalisi vahendeid;
- Arenemisvõimalus;
- Tunnustusvajaduse rahuldamine.

Turismi mõju üldisele majandusarengule avaldub nõudluse suurendamises lisaks otseselt turismiga tegelevate ettevõtete toodetele ka teiste majandusharude toodete ja teenuste järele, mõjutades paljusid majandussektoreid.

Turism loob töökohti ja sissetulekuid kolmel tasandil. **Esimene tasand** hõlmab otseselt külastajaid teenindavat sektorit, kes saavad oma põhitulu turismist: majutus- ja toitlustusettevõtted, transpordiettevõtted, reisikorraldajad ja reisibürood, muuseumid ning

põhiliselt turistidele suunatud müügiartiklite (näiteks suveniiri-) kauplused. **Teise tasandi** moodustavad peamiselt esimest tasandit teenindavad ettevõtted ja ettevõtted, kes saavad osa oma tulust turistide kulutuste kaudu: majutus- ja toitlustusettevõtete tarnijad, kauplused, turismitrükiste ja kaartide väljaandjad, bensiinijaamad, taksod, pangad, ürituste korraldajad.

Teise tasandi ettevõtete kaudu jõuab tulu turismist paljudesse majandussektoritesse (**kolmas tasand**): ehitus ja kinnisvara, põllumajandus, toiduainetööstus, rõivatööstus, trükiteöstus, sidekanalid, koolitus, reklaam jms.

Välismaalaste poolt Eestis tehtud kulutused (turismiteenuste eksport) avaldavad Eesti maksebilansile samasugust mõju kui kaupade eksport, tuues riigile täiendavat tulu ja tasakaalustades jooksevkonto saldot. Siseturism on majanduslikust seisukohast oluline regionaalse arengu hoob, turism loob töökohti ja suurendab sissetulekuid piirkondades, kus muudes sektorites töökohtade loomine on märgatavalt keerulisem ja kallim.

Lisa 6. Piirkondliku turismistrateegia vajadus

Turism on kompleksne majandusharu, milles osaleb suur hulk (väike)ettevõtteid, riigiasutusi, ühendusi ja teisi asjalisi, kes esindavad kolme erinevat sektorit – era-, avalikku ja kolmandat sektorit.

Turismikoosluse ühes otsas on kohalikud elanikud, nende oskused, metsad, veekogud, keskkond, maakultuur ja pärand ehk pakkumise ressursid ning teises otsas turg ehk nõudlus, kuhu vastava piirkonna omapära peab konkurentsivõimelise tootena jõudma. Kuhu ja kuidas turism areneb sõltub erinevate asjaliste teadlikust või teadmatust koosmõjust.

Asjaliste rohkus on nii turismimajanduse nõrkus kui tugevus. Nõrkuseks on see, et tihti ei suudeta näha turismi tervikliku süsteemina ning ei suudeta või taheta näha oma osa, kohta, rolli selles süsteemis. Kui kõik erinevate asjaliste jõupingutused kooskõlastada, on see tugev jõud. Arengu eelduseks on programmilisus ja pika ajalise perspektiiviga arvestamine. Selleks aga on vaja ühist strateegiat.

Ehkki turumajandus ei ole otseselt maavalitsuse või kohaliku omavalitsuse ülesanne vaid peaks jäetama erasektorile, on maakonnal ja kohalikul omavalitsusel oluline roll piirkonna kui sihtkoha reklaamimisel ja infrastruktuuri arendamisel. Omavalitsusasutuste ja erasektori vaheline koostöö on turismis olulisem kui teistes majandus- ja tööstusharudes. Turism on majandusharu, mis vajab nii tugevat omavalitsust kui tugevat erasektorit, mis teineteist vastastikku toetavad, tihti tehes seda kõige efektiivsemal moel kolmanda sektori vahendusel. Jällegi on vajalik osapoolte ühine strateegia.

Vaid koos, üksteist toetades ja samas üksteisest sõltudes, loovad erinevad turismiteenuste pakkujad koostöös teiste huvigruppidega turismitoote, mis tegelikult on erinevate teenuste võrk. Et turismi kujundada tõeliselt efektiivseks on vaja nende erinevate huvigruppide ühist strateegiat.

Turismitoode - teenuste kogum - põhineb suures osas kuvanditel, elamustel, tunnetel. Kuvandi loomine on oluline turustamise element, aga kuvandid on ka ise osa tootest. Kuvandi loomine vajab ühist strateegiat ja samuti omavalitsuse ja turismiettevõtluse

ühiseid pingutusi. On vaja kokkulepet põhimõtete osas, käitumisreeglid ja eetikakriteeriume, kuna üks osaleja võib rikkuda turul kogu toote imago ja maine.